

A nyári idényre

következő cikkek dus választékát ajánlják

KERTÉSZ és EISERT Pesten,

Dorottya-utca 2. szám, a „magyar király” című szállodával szemközt.

Fagylalt-készítő gépek, magánzóknak részére.

Az új medence-alaku gépekkel, melyek minden eddig megjelent gépeknél jobbak, 10 percz alatt, oly fagylaltot készíthetnek, mely készítés közben a gépben alkalmazott készítőlélek által folyást követve, finomságára nézve kívánni valót nem hagy, igen díszes medenczék pedig külön bor és pezsgó behűtésére is használható; egy itca fagylaltra valók darabja 14 ft 50 kr. Két itczának 18 ft 50 kr. Egy kis könyvecské, mely nem csak a gép használatának körülményeit leírja, hanem a különféle fagylaltnevek készítéséhez való utasítást is tartalmazza, minden géphez mellékeljük a kívánatra külön is elküldetjük. Henger-alaku gépek, darabja egy itczának 8 ft 80 kr. Két itczának 13 ft 50 kr.

Franc. szik(Soda)viz készítő gépek.

A Sodavíz mint igen kellemes, egészségi tekintetben előnyös ital, gyorsan általános kedveltségre jutott. Gépeink segítségével, köztve a használati utasítást, bárki csakély fagylalt és kóláság mellett, maga készíthet kólát, a mi a főfőleg, mindig friss Sodavíz. A Sodavíz-gépeknek árai: 2 4 6 10 meselyt tartalmazók. 9. — 10. — 15. — 20. —

A szükséges porok kívánatra olcsón számítva küldetnek. Gépeink pezsgó és kóláság készítéséhez is alkalmasak.

Angol patent kerti-fecskendők,

melyek egy rugany (caoutchouc) csőből állanak, melynek alsó vége bármilyen vízzel teli edénybe állítatik, míg a cső felső végén alkalmazott, felette szilárd s bárki által könnyűleg kezelhető érc-fecskendő, eső alakjában vagy egy egyes erős sugárban, meglepő távolságra vagy magasságra szöktesse a vizet, — s ennél fogva a háznál, a kertben, kerti házakban, sőt téveszély alkalmával nagy előnyvel használhatók. Kisebkek darabja 10 ft 80 kr, nagyobbak 14 ft, nagyobbak 17 ft.

Nyári legyek, felette dus változatosságban, fából készültök, battist és selyemrésekkel, festményekkel díszítve, öszerakhatók stb. 25 krtól kezdve 10 ftig darabja.

Nap- és en tout cas-ernyők, a legújabb dícsatnak és legelőnyösebbnek megfelelő, valamint jutányos olcsó nemekben is 1 ft 80 krtól 15 ftig.

Nap-ernyők urak részére 2.80—7 ftig. Esernyők, alpacca és legjobb selyem-szőcskéket használva, 3.75—10.50 krtig, legjobb angol 12 bordás ernyők 12 ft.

Rugany eső-éltényők, ujakkal és fejfedővel nagyágúak- és minőségükhez képest 10 ftől 19 ft 50 krtig. Kociszó és lovagló köpenyek, fejfedővel 15—19 ftig. Elogáns drapp-színi éltényők 17—20 ftig.

Sétálóbotok, gyermekek- és fiúk számára 15—80 krtig, tornászati fa-botok 25—80 krtig, finom neműek, igen elegánsak 1—8 ftig, dohárny (sziluk) botok 2.50—10.50 krtig, törő- vagy stílus-botok 2.50—12 ftig.

Lovagló-szerek, dísznöbör angol nyergék 15—35 ftig, mindenemmi kantórok, zablók, kengyelok, kocsakok, lovagló sarokkantók, ostorok, agyarássz ostorok stb. stb.

Plaid-szjakk gyermekek és nagyok számára, edlba akasztaték is 40 krtól 2 ftig.

Angol szivartárak 25—75 dbnak, edlba függeszthetők 3.30—9 ftig.

Fürdő-szerek: fürdő-ládák, fürdő- és tolettel-szacsok, szivacsartók, törő-székák, kegyük és kendők, usz-felöltők, sapkák, övek stb.

Mulattatásul.

Flobert-féle czézipisztolyok és puskák nem árranában szabadban mint szabályban, sok mulattatással párosult gyakorlathoz a czélipisztolyban igen ajánlatosok. Pistolyok 9 ftől 18 ft 50 krtig, puskák 19—20 ftig, késsz töltvények száma 83 kr.

Czélibotok ezekben, kiugró bóbóccszal és elültő mozdítással 9 ft 80 kr.

Halászó-botok kőonlatók 1—15 ftig. Kész halhorgok 12—50 krtig.

Rugany labdák és hálók, szinesek és szírek, minden nagyágúak 10 krtól 2 ftig.

A jelenleg oly olcsó postai fuvarber lehetősége révén a kívánt tárgyakat gyorsan csakély költés és utánvét mellett elküldhetjük, igyekezünk oda irányul a betétek helyezett bizalmát a hozánk érkező rendelvények, gyors s pontos eszközése által megérdemelnünk, kérvén az árak körülbelüli meghatározását. Még nem felölt tárgyak visszavételnek.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik sz.) megjelen és minden könyvtárunknál kapható:

TÖRVÉNYJAVASLATOK.

- I. Az elsőfolyamodási bíróságok rendezéséről. (A királyi törvényszékek és járásbíróóságok jegyzékével.)
- II. A bírósági végrehajtókról.
- III. A királyi ügyészség szervezéséről.
- IV. A békebíróóságokról.
- V. Az államtisztviselők nyugdíjazásáról, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról.

Külön lenyomat a „Jogtudományi Közlöny”-ből. (Nyolczoldat 117 lap) füzeve ára 70 kr.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870 (egyetem-utca 4-dik szám alatti).

Rendkívüli előfizetés

Politikai Újdonságok

három vagy öt havi folyamára.

Napról-napra érdekesítőbbé váló háború hírek a hírlapolvasóközönség tömeges szaporodását idézően elő, a „Politikai Újdonságok” júliusi számai a folyvást érkező előfizetések által teljesen kifogytak. Szükségesnek láttuk annál fogva augusztus elejétől kezdve rendkívüli előfizetést nyitni.

Megjegyezzük, hogy a „Vasárnapi Újság” is minden számban ad a háborúra vonatkozó közleményeket, érdekes képekkel, pl. hadvezérek életrajzait s arcképeit, csatarajzokat, stb.

Mindkét laphoz csataterképek is lesznek mellékelve.

Előfizetési feltételek augusztus 1-jétől kezdve:

1. Csupán a Politikai Újdonságok: Három hónapra (augusztus—október) 1 ft. 25 kr. Öt hónapra (augusztus—december) 2 „ 10 „
2. A Vasárnapi Újság és Politikai Újdonságok testvérlapok együtt: Három hónapra (augusztus—október) 2 ft. 50 kr. Öt hónapra (augusztus—december) 4 „ 20 „

A Vasárnapi Újságból még néhány teljesszámú példány július 1-től kezdve is kapható.

A pénzek bérmentes küldése kérietik.

A Vasárnapi Újság és Politikai Újdonságok (1-3) kiadó-hivatala Pest, egyetem-utca 4-ik szám alatti.

Gazdasági könyvek,

melyek Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten, (egyetem-utca 4-dik szám) megjelentek és minden hítelek könyvtárunknál kaphatók:

- Bartosságh, Joseph v. Der Schäferer-Verwalter.** Erinnerungen für die bei Schäferereien angestellten Unterbeamten. Aus vierjährig praktischen Verwaltungs-Erfahrungen zusammengeordnet und verkindet. Zweite Ausgabe. (126 S. gr. 8.) Geh. 1 ft.
- Böhm, Karl, hochgräfl. Erdödy'scher Thierarzt.** Der homöopathische Thierarzt, oder Darstellung der wichtigsten Krankheiten der Pferde, Rinder, Schafe, Schweine und Hunde, deren Ursachen, Erkennung und Heilung nach homöopathischen Grundsätzen. Zweite Auflage. (540 S. 8.) Steif geb. 2 ft.
- Hieraus sind einzeln zu haben:

Der homöopathische Pferdearzt. Eine Darstellung der wesentlichen Erfordernisse für Gesunderhaltung des Pferdes, sowie der Grundsätze und Lehren der Homöopathie mit ausführlicher Angabe ihres Verfahrens zu Heilung der Krankheiten des Pferdes. (266 S. 8.) In Umschlag geb. 1 ft. 50 kr.

Der homöopathische Rindvieharzt, oder Darstellung der wichtigsten Krankheiten des Rindviehes, deren Ursachen, Erkennung und Heilung nach homöopathischen Grundsätzen. (147 Seiten 8.) Gehftet 80 kr.

Der homöopathische Schafarzt, oder Darstellung der wichtigsten Krankheiten der Schafe, deren Ursachen, Erkennung und Heilung nach homöopathischen Grundsätzen. (98 S. 8.) Geh. 80 kr.

Hüppmann, Anton. Allgemein geprüftes Pester Kochbuch, oder die Kochkunst für kleine herrschaftliche und bürgerliche Haushaltungen nach den besten deutschen, ungarischen und französischen Methoden. Enthaltend: Gründliche und vieljährig erprobte Anweisungen zur Bereitung aller möglichen Speisen und Gerichte für das einfache Bedürfnis des Tages sowohl, als auch für ausserordentliche Mahlzeiten und Festlichkeiten, Bälle, Soirée's u. s. w. Nebst einer Anweisung zur Zubereitung der vorzüglichsten Theebäckereien. Siebente vermehrte Auflage. (312 S. 8.) Steif geb. 1 ft.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten, (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárunknál kapható:

Vándorlásaim és elményeim PERSIÁBAN.

IRTA VÁMBÉRY ÁRMIN.

(6 fekete és 2 színezett fametszvényvel.) Nagy 8-rét (X. és 399 lap), füzeve 3 ft. 50 kr.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870 (egyetem-utca 4-dik szám alatti).

34-ik szám. Tizenhetedik évfolyam.

Pest, augusztus 21-én 1870.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Újság és Politikai Újdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft. Csupán Vasárnapi Újság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Újdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Újság és Politikai Újdonságokk illetőleg: Egy négyzetes hasznóztó peti sor, vagy annak helye, egyszersen iktatásnál 10 krajczárba; háromsor- vagy többszori iktatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Breesben: Oppelk Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasensteln és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyeg-díj, külön minden iktatás után 30 krajczár.

Bazaine Achill.

A hadvezér a legnagyobb földi hatalom. Szerepe a legnagyobb, mely földi hatalomnak juthat, meglehetősen hasonló a mennykövező Zeüszéhez, ki szemöldei mozgásával egybegyűjti a vészterhes felhőket, hogy villámokat szórjon a megrémült világra.

Azért igen ritkán jut el e magas állásra oly ember, ki — mint Bazaine — nem fejedelmi, még nem is nemesi, hanem épenséggel egyszerű polgári családból származott. A királyok és császárok, ha csak lóra ülni képesek, igen tetszenek maguknak a hadvezéri állásban. Ez mostanában nem is oly kockázatos foglalkozás, mint hajdan. Csak az kell hozzá, hogy az illető fejedelmnek jobb tábornoki főnöke legyen, mint az ellenfélnek, mert a meddig a sereg győz, addig a fejedelmi hadvezér sans géne rakja zsebre a babérokat. Addig a fejedelem mindig nagy hadvezér, ha egész világ tudja is, hogy a terveket más készítette. Hanem ha megverik, már ekkor még egy fejedelem sem oly abszolút hatalom, hogy a fővezérségtől vissza ne lépettetnék.

Egy ily császári vereségnek köszöni Bazaine tábornagy is, hogy a francia hadsereg fővezérévé lett, oly pillanatban s oly előzmények után, melyek szerfölött kedvezők arra, hogy földadatát rendkívül nehézkén, talán példátlanul fontosnak s nagyszerűnek tüntessék föl. Messze kell visszamennünk a világtörténelemben, míg egy oly nagy horderjű történeti mozaikhoz érünk, mint a melynek elődöntése jelenleg a francia fővezér tehetségétől és — szerencsésjéjétől függ.

A fővezérekre nézve általában inkább szerencsés körülmény az, ha elődeik vereségeket szenvedtek, s az ellenség nemcsak (számra) erősebbnek, de vezérletében is genialisabbnak mutatkozott. Veszteség esetében ugyanis nem éri oly nagy és lesújtó kárhozottatás,

miután a közönség belátta, hogy a földadat szerfölött nehéz, s talán már helyrehozhatatlanul el volt rontva az elődök által. Ellenben ha győz, érdeme s diadalának értéke annál nagyobbra becsültetik.

Ha a francia hadsereg mindjárt a hadjárat kezdetén megszalasztja a poroszokat, a világ egy jót nevet, s az egészet valami természetes dolognak tartja. A világ megszokta a francia katonát vitézebbnek tartani a németnél, és az valóban sokkal vitézebb jelenleg is, a mi a Mac Mahon csatájából is ujjalag fényesen bebizonyult. A wörthi csat-

erőket, hogy az ellenség sehol tulerével meg ne lephessen egyes hadtesteket.

A körülmény, hogy Mac Mahon hadteste parancsnokságában megmaradt, ellenben a császár-fővezér visszahívása a kamarában is megpendült. Leboeuf a tábornoki főnök pedig egyenesen elmozdítottatott, arra mutat, hogy az eddigi gonosz kezdet büne valószínűleg a fővezérletet terheli.

Az eddigi hadi események tehát a világot, mely szinte szokva volt a francia tábornokokat tartani legjobbaknak, azon tanúsággal lepték meg, hogy a porosz tábornok nem csupán az osztráknál, de — legalább e pillanatban — a francziákénál is kitünőbb. És végig hangzott a kiáltás Franciaországban: egy országot, egy világot, egy lángeszű hadvezérért!

A diadalokhoz szokott francia önértelenül így égető seb még nem volt útve soha. Megveretni azon német faj által, melyen azelőtt játszva, könnyen aratta a diadalt, melyet lenézett, megvetett, kiginyolt! És minden jel arra mutat, hogy nem vitézség, nem is a nagyobb szám, de egy genialisabb vezérlet szerzi a porosznak e roppant előnyöket.

Ily körülmények közt a francia hadsereg fővezérletére hivatni, oly nagyszerű történeti mozaik, mely egy I. Napoleon csontjait is megmozgathatja a rokkantak palotájának sirtóiban.

A szerencse nagy tényező a hadvezérek működésében, és ha az új francia fővezérnek földadata megoldásában is oly mérvben kedvez a szerencse, mint a nagyszerű alkalom előkészítésében, — ekkor egy döntő-csata napján a világtörténelem legnagyobb alakjai közé emelkedhetik.

A mi a képességet illeti, azt még ellen-ségei, a németek sem tagadják meg tőle, kik jellemét a leggruttabb színekben tüntetik elő. Egész életét a csatateréken töltötte,

BAZAINE ACHILL.

tát dicsteljes vereségnek lehet nevezni, s annak ségyene — ha Mac Mahon nem parancs ellenére, hanem kényszerülve fogadta el a csatát — a francia fővezérletet érheti csupán, melynek földadata ugy osztani el az

közé emelkedhetik. A mi a képességet illeti, azt még ellen-ségei, a németek sem tagadják meg tőle, kik jellemét a leggruttabb színekben tüntetik elő. Egész életét a csatateréken töltötte,

részt vett Franciaországnak 1831 óta minden hadjáratában, az egy keletkezési kivételével, melyben a jelenlegi hadügyminiszter Montauban tábornok vezérkedett.

Született 1811-ben s husz éves korában, a polytechnikai tanfolyam végeztével, mint önkényes a francia hadseregbe lépett. Ezredet Afrikába küldtetvén, itt a csataterén kitüntetett vitézségeért a becsületrend keresztjét kapta, és hadnagygyá nevezetett. Az 1837-ik évben az idegen legióval a spanyol karlisták ellen harczolt, s 1839-ben mint százados Algirba tért vissza, hol a Milianahban, Kabyban és Marokkóban vi el hadjáratokban vett részt, melyek bevétele után az arab ügyek vezetésével lön megbízva Tlemcem tartományban. Zászlóaljparancsnok 1844-ben lett, s 1847-ben Lamoricierre tábornok dícséreléggel emeltette meg. Abd-el-Kader elfogásáról irt jelentésében. Már 1848-ban alezredessé nevezetvén, 1851-ben ezredesi rangban az idegen legió parancsnokává lön, s azt 1854-ben a krími hadjáratba vezette. Itten Kinburn bevételével tüntette ki magát és Sebastopol elfoglalása után a bevett város rész kormányzójává s egyzersmind osztálytábornokká nevezetett. Olaszországban a zuav ezredeket vezényelte Melegnanónál s Solferinónál.

A mexikói hadjáratban 1863-ban Bazaine mint az I. hadtest parancsnoka kezdte működését, melynek élén május 8-án a Comonfort tábornok alatt őszponosult mexikói hadsereget San-Lorenzo magaslatain megverte és június 5-én Mexikó fővárosát megszállotta. Okt. 1-én Bazaine, a tábornagygyá nevezett s Franciaországba visszahitt Forey tábornagy helyébe a mexikói francia hadsereg főparancsnokává nevezetett, s mint ilyen, Mexikó több tartományát megszállta, s május 17-én 1864. Matelsuelánál Doblado tábornokot legyőzte. 1865. jan. 3-án Oatca ostromához fogott, s február 9-én Diaz tábornokot 7000 emberével megadásra kényszerítette. Az északamerikai polgárháboru bevégeződén, mexikói szerencsés hadjárata is véget ért, s hogy az Egyesült-Államok hadseregét nyakára ne zudítsa, 1867. jan. 13-án a francia sereg hajóra szállítását megkezdte. Márczius 13-án Bazaine is elhagyta Veracruz fiatal gazdag nejével, kit Mexikóban vett el, s hazaérve a becsületrend nagykeresztjével díszítette föl.

A jelen háboru kezdetén mindjárt három hadtest vezényletével, jelenleg pedig az összes hadak fővezérletével bízott meg.

Jellemét illetőleg, német források őt a kegyetlenségig szigorúnak rajzolják, mely állítás bizonyítékul fölhozzák mexikói eljárást, hol a benszült fogoly harcosokat hadi törvényszékileg főbe lövette. 1852-ben pedig az idegen legióban — Algir Sidi-el-Abbez tartományában — egy héten 23 öngyilkossági eset fordulván elő, — a mit nagy szigora következtésének tulajdonítottak, — az akkori hadügyminiszter St. Arnaud vizsgálatot rendelt ellene, melynek azonban hogy rá nézve mi következtése lett, nem jegyzé föl a történet.

Végül érdekesnek tartjuk még, a mit a berlini „Montagsblatt”-ban róla egy szemtanu kissé regényesen hangzólag irt, szó szerint ide igatni:

„Bazaine tábornagy hideg, élesen számító, s ha az arcizme nem csal, minden egyéb érzése fölött uralgó becsüvagyótló emésztett ember. Egyébként, — a mi francziában ritkaság — szófukar, csaknem hallgatag, s olyannyira nyugodt, hogy nyugalma, — bármi különösnek tetszik is ez — még akkor sem hagyja el, midőn szavait telkesedétség s ihlettség melege lengi át. Ilyennek látta

öt e sorok írója ez előtt huszonhárom évvel mint őrnagyot, s ilyennek látta őt viszont mint Franciaország tábornagyát; tekintete már akkor is uralkodó, hideg, elszánt és éles volt, ama tekintet, mely egy rögeszmét árul el, — s egy negyed század mulva, mi alatt az egész ember az időnek is meghozta adóját, halántékai homályba borultak, s az afrikai naptól megbarnult arczát redők borították, megmaradt e tekintet előbbi átható tüzevel, s ugyanazon rögeszme, melyet senki sem ismer, látszott abból szűrő fényével elővillámlani.” V—a J—s.

Európa vár...

(1870. augusztus.)

Vértengerbe szakad majd a vérhossz folyója. Rettenetes napokat látok közeléni, minőket nem látott a világ! — Petőfi.

Európa vár. Ismét új vajudás Tart ébren millió s millió kobleket. A népek sorsa új kozzán forog. Patakzik a vér! Ágyúk döngenek! Anyák keserve, hitvesek könyve, Testvéri sóhaj mindhiába kél: Az áldozat nő, s ezrek ajkíról Bús halálhőrgést s jajsztó hord a szél.

S a várakozás nagy, nehéz, feszült. A kiváltságos gyilkolás folyik! S mig föllázad lelkiünkben, a mi „jó,” Bennünk egy sejtés visszahangozik: Mit nem végeztet be anyi ezredév, S mit most két önkény hiu vágya kezd. Nem válik-e üdvforrássá, miből A népszabadság habja csörgedez?!

Európa vár. Oh van mit várnia! Nincs béke addig és nem lesz malaszt. Mig milliók sorsát önkény végezi, S mig minden kőbet nem egy cseplő dagaszt! A történetnek véres lapjai Ujra kihívják büszke szellemünk. Mondván: „elég volt már az áldozat! S jaj! hogyha díjt még soká nem nyerünk!”

Igen! elég volt már az áldozat. Mit zsarnok-kény a pusztá légebe szórt!... Mitől hizott a trónok vánkosa, S mi csak az „ember” gyalázatja volt! — E zsarnok-kény lesz, mely mig vetni vél, Kelt földrendítő, véres nép-tuszt! És e tusának győzedelme lesz, Mi letörli e föld gyalázatát!

Európa vár! vár egy szörnyű vihart, Mely fölráz egy nagy, tepsedt éleket, S mely az ítélet trombitájának Megharsan a „jók” s „gonoszok” felett! S anyák keserve, hitvesek könyve, Testvéri sóhaj hó imára váll!... Harsány hymnusokat lesz a lég tele!... S csak igaz jogot űz majd a halál! — Benedek Aladár.

Metz, Toul, Verdun.

Metz, Toul, Verdun — e három név az, melylyel a középkor hadi és politikai történetében leggyakrabban találkozunk; a mi most a Rajna a francia és német nemzeti vetélkedésben, az volt századok előtt e három püspökség: folytonos viszály magva, Éris almája. E városok szerepe a történetben régi s csak őz idők viszhangjántekintethetjük, ha ma is annyit halljuk e neveket emlegetni. — Metz jelentőségére nézve messze tulszárnyalta társait, de már közös multjokért, együttes szerepükért is indokolva hiszszük, ha együtt és egyszerre szólunk róluk.

Mindhárom hely ősrégi, — hiteles adatok szerint történeti szerepük visszanyulik a népvándorlás kezdetének koráig. Metz a mediomatricai galloknak volt főhelye, Divo-

durum s Mediomatrica névvel; már Attila hadai megszállották és szétrombolták. Verdun, mely az Antoninus és a Peutinger-féle római itinerariumban (hadi menetrend) Verunum név alatt szerepel, valószínűleg Belgica primához s a trevirek földéhez tartozott. Toul őskorának is nem egy nyomára találunk, úgy az ott talált régiségekben, mint okmányokban s írott emlékekben.

Már itt e régi korban, midőn az adatok megbízhatósága s a források hitelessége alig-alig kezdenek a mondkák s álhírek ködében világosságot deríteni, e három hely együttes sorsának emlékeire találunk, a mennyiben a frank uralom alatt mindhárom Ausztrásiához tartozott, sőt Metz e birodalomnak fővárosa volt. Hogy Verdun is jelentékeny hely volt e korban, mutatja az, hogy itt jött létre 843-ban a híres és nagy fontosságú egyezmény, mely Nagy Károly örökét szétdarabolta, a frank és német külön politikai nemzetiségeket teremtette, s köztük történelmi s államjogi ellentéteket teremtve, Európa középkori történetének alapját képezte s utóhangjaival a weissenburgi és wörthi ágyúk dörejében nyilatkozik. — Metz, Toul és Verdun e változás után, mint szabad német birodalmi városok és világi hatósággal bíró püspökségek székhelyei a lotharingiai hercegek védurasa alá álltak, míg francia hódítási vágy s német pártviszály a francia királynak előbb védurasa, később korlátlan hatalma alá hajtották. — Metz, a német város, mely 1444-ben diadallal verte vissza falaitól a francziákat, egy századdal később német fejedelmek tanácsára és befolyása alatt lön a francia hódítás martaléka.

Az Augsburgban összegyűlt protestáns német fejedelmek és városok V. Károly császár ellenséges indulatával szemben vallás-szabadságok oltalmára Franciaországnál kerestek segélyt. II. Henrik francia király, különösen Metz későbbi híres védőjének, Villeville marsallnak unszolására elfogadta Möricz szász választó-fejedelmének szövetségét. Minek folytán 1552-ben inkább megelégedési szándék s tisztán stratégiai előnyök tekintetéből, e három városba francia őrség vonult be, melylyel együtt a francia katonai hatalom uralma s a régi városi szabadság és privilegiumok hanyatlása vette kezdetét.

V. Károly soká ostromlta e várakat, legjelesebb hadait vezeték ellenük, de haszontalan, a francia őrség vitézségén s a polgárok áldozatkészségén hajtórést szenvedett. Az ostrom számos epizódjairól híres, visszatükröződik ezekben a kor lovagias szelleme, mely még végvonaglásaiiban is a személyes bátorság hőstetteiben nyert kifejezést. Ez emberek a harczot játékként folytatták s az apró háboru és kisebb mérvű hadi cselek alkalmazásában páratlanok voltak. — A Metz ostroma körül csoportosuló epizódok legérdekesebbek egyike a ma is sokat emlegetett, hajdan erődített Pont a Moussonnak sselel elfoglalása. Vieilleville kémeinek hamis tudósításai folytán a spanyol őrség nagy része elhagyta a várat, hogy a francziákat váratlanul lepje meg, de maga lön kelepcebe kerítve s tönkre téve. A győztes francia csapat, elfoglalt császári zászlók és hadi öltönyökkel, a semmit sem sejtő honmaradt őrségre rohant s a várat egy csapással elfoglalta. — A megszállás fővezéje Metz vára volt, ennek sikertelen ostroma bősztíté fel annyira Károly császárt, hogy ez — a spanyol fővezér Albának Pont a Mousson elfogott parancsnokához intézett levele szerint így kiáltott fel: „Látom, nincs több emberem, búcsút kell vennem a birodalomtól, terveim,

de a világtól s kolostorba vonulnom; el vagyok árulva, adva vagy legalább oly rozszul szolgálva, mint uralkodó csak lehet; de istenemre, mielőtt három év lejár, szerzetessé leszek!” Semmi sem indokolná Alba e levelének s abban a két világ ura, minden idők leghatalmasb uralkodója e nyilatkozatának hitelességében kételkednünk, — a bekövetkezett tények igazolják azokat, s ha nem is Metz falainál kell keresnünk ezen a világtörténetben páratlan eseménynek forrását, midőn egy országokban, kincsekben gazdag, hatalmában korlátlan ur, a szerzetesek igénytelen csuháját öltve magára, sajátjában vendég, előhalottként éli le végnapjait, nem lehetetlen, hogy érlelte Károly császárban e gondolatot s sietteték kifejlését, — hisz ő maga kaczérnak nevezte a sorsot és hadi szerencsét, mely mindig a fiatalabakat halmazza el kegyeivel, vonatkozással Metz védelmének fővezetője, Guise herczegre. Ez rosz omen! E város, mely hajdan egy Caesar eleven sirjának volt küszöbe, ma könnyen egy Imperator bukásának szolgálhat jelül, hajdani nagysága sirkövével. Ott az önkényes lemondás tartotta fenn a hanyatló nimbuszt, mely ha itt elveszett, egy nagy név romba dől.

Metz, Toul és Verdun, melyek oly soká és kitartóan védtek szabadságukat s német birodalmi szabadságukat, többé nem tudtak a francia őrségtől megszabadulni; mind parancsnoklónban lépett fel, míg végre a hajdani függetlenség minden nyoma elenyészett, s e három hely a francia provinciális városok állapotjába süllyedve, egészen elszakadt a német birodalmi kapcsolattól: mig végre a bitortolt birtokot a westphaliai béke (1648) legalisálta; e szerint e három püspökség Franciaország területéhez tartozik, a többi Lotharingiával együtt; francia lett és az is maradt e tartomány minden tekintetben, nyelv, hajlam, szokás, életmód s a népelet bármely nyilatkozatára nézve; hajdani német-sége ma már teljesen és csupán a történet birodalmába tartozik.

A mai hadászati viszonyoknál fogva Toul és Verdun csak második sorban érdekelnek, bár magukban is s még inkább a Metzzel alkotott háromszögben fekvésök által, különösen védő háboruban fontos szerepre hivatvák, első rangu erősség címére igényt nem tarthatnak. Verdun erődítéseit Vaubantól nyerte, de nagyobb ostromnak még kitve nem volt, mert midőn 1792-ben a forradalom leigázására Franciaországba tört német sereg kapui alá érkezett, a várbeli royalistikus érzelmű pártá várat viadal nélkül feladta, miért a várparancsnok öngyilkossá lett; később, midőn a Champagneből visszavert poroszok e várat is elhagyták, s az a republikánus sereg kezébe került, e párton szörnyű boszút álltak s legnagyobb részét kivégezték. Az 1811-ki harczban, s 1815-ben az egyesült sereg berontása alkalmából jelentékeny szerep sem Verdunnek, sem Toulnek nem jutott. Valószínűleg a jelen háboru történetében sem fognak e várak kiváló helyet elfoglalni, legfeljebb, mint Bitsch vára, csekély számú őrséggel megakva s nagyobb hadcsapatok által cernirozva lesznek, mi közvetve az ellenséges had aránytalan gyengítésére, erejének szétforgácsolására vezet.

Annál fontosabb szerep jutott és sok valószínűséggel fog is még e háboruban jutni Metz várnak, mely eddig a hadkészülődések központja s a francia hadsereg főhadiszállása volt, melynek falaihoz már eddig is véres napok emléke fűződik. Metz e szép régi város, melynek ó gothi izlésben épült székesegyháza 345 láb magas tornyával már távolból emlékeztet a századokra, melyek

A veszetheg.

Nincs betegség, melynek csak képétől is annyira visszaborzadjon valaki, mint a veszethegtől, mely kórnak már csak említése is sokan a reszkető félelem nyomását érzik. De vajjon mi volt képe az e kór iránti félelmet minden más testi baj fölül emelni? Két körülmény. Először, mert sohasem észleltetett eset, hol a veszetheg roham fellepte után gyógyulás állott volna be; s másodsor, mert a visszatartatlan halál, az emberi lelket megrázkódtató körjelenségek mellett viszi el áldozatát.

A veszetheg, melynek okát most még homály fedi, önkényt csak a kutya-fajnál lép föl, — némely véleménye szerint a macskaféléknél is. Évekkel ez előtt azt hitték, hogy fő indítója e kórnak a nyári nagy meleg, forró étellel való tartás s a vízhiány. Ezek azonban, minthogy újabb tapasztalatokból kiderült, hogy a sarkvidéken 30° R. hideg mellett, valamint oly kutya-knál is, melyek elővigyázatból folyton hideg étkekkel, s víz tekintetében is bőven tartattak, önkényt beálló veszetheg lépett föl, csak oly feljogyzott körülményekül tekinthetők, melyek mellett önkényti veszetheg többször észleltetett. A jelenlegi pontos észlelések, minők Berlinben roppant mérvben tartatnak, azt derítették ki, hogy a veszetheg valóságos megérzés, mely a kutya-knál önkényt fölléphet, míg más állatra, s így az emberre is, csak vérbe oltás által vitethető át. A kór oka utáni tudományos vizsgálat még eddig kellő eredményre nem jutott, miután határozottan még csak egyes körülmény sem mutatható fel mint olyan, mely mellett veszetheg föl nem léphetne. Azon legújabb tapasztalat sem képes eléggé utasítani a veszetheg oka után puhatoló ész, mely kimutatta, hogy több esetben, a különben tökéletesen egészséges kutya-knál önkénytes veszetheg állott be oly nemi felizgatások folytán, melyek kielégítéssel nem végződhetnek.

Noha a kutya-knál a veszetheg magától lép föl, mindazáltal a legtöbb esetben itt is áoltás folytán jó létre.

A veszetheg a kutya-knál, lott legyen az akár önkényt fellépő, akár beoltott, a következő lefolyást mutatja. A különben vig állat lehangolt lesz s magános helyet keres; sokszor az ágy vagy asztal alól csupán enni jó elő, de ekkor is életét alig érintve, előbbi bűvhelyére tér; kinézése szomorú s gazdájától szólítatva bágyadt nyöszörgést hallat. Pár nap mulva a kutya nyugtalanabb lesz, búvóhelyét elhagyja, s csak fél napokig tartó barangolás után tér vissza; egész testén félelem és nyughatlanság tünik fel; szemei, melyek még mindig szomorúak, az őszgyűlt köny miatt fényesek; az élbe tett vizet mohón issza meg, de kedvencz eledeleire már rá sem néz; gazdáját még jól ismeri, de a szokott engedelmeságnak csak részben tesz eleget. Egy-két nappal ezután a veszetheg tökéletesen kitör; a kutya bágyadt kinézése fenyegető alakot ölt, szemei tüzesek s rendszeren forogók, szemhéjai, orra és szája erősen duzzadtak; szájjában a nyál-elválasztás igen nagy, mit nyughatatlansága alatt, ép úgy mint a kifuradt paripa, habbá ver; hangja többnyire fojtott üvöltéssé fajul. E jelekkel egyidejűleg a harapás iránt annyira ellenállhatlan vágy fogja el, hogy nemcsak minden állatot és embert, de saját gazdáját s még élettelen dolgokat is, mint fát, vasat megmar, s ez utóbbiakat, ha még képe reá, darabokban elnyeli. Az ivást eleintén megkísérti, de miután a torok gőresős összehúzóulása miatt az nem sikerül, abban hagyja, s a legtöbb esetben az eleje tartott víz látására szorongást mutat, kétségkivül azért, mert e körülmény csak égető szomjára emlékezteti, melyet oltani nem képes. A nép általán azt tartja, hogy a veszetheg a víztől fél; ezt azonban csak is a mondott alakban lehet értelmezni, miután voltak esetek, hol a veszetheg kergettetve nagyobb folyókon is keresztül uszott.

A dühöngés nem tart folyton, s kisebb-nagyobb időközökben a kutya magához jó, mely állapotban gazdáját megismeri; az öntudatos állatot azonban csakhamar újabb roham váltja fel. A veszetheg teljes kitörése után, hosszabb vagy rövidebb időre, mi azonban három napnál tovább nem nyulhatik, megbénulás, azaz: szélhűdés kezd beállni, mely rendszerint az állat hátulján lép föl először, mi a fark lecsingésében, néha a hátulós lábak teljes használhatlanságában, mikor is az állat csak két első lábán vonszolhatja magát, s végül az elpusztulásban nyilvánul. A nép megszokta a veszetheg egyik föltétlen jelül tartani

a has alá húzott farkat; természetesen elég hibásan, mert 1-ször valamin nem képes a kutya szélhűdéstől elbénult farkát fentartani, úgy nem képes azt hasa alá húzni sem, hanem függni kénytelen hagyni úgy, mintha az reá akasztva lenne; 2-szor azért, mert a bémultság fellépte előtt a veszett ebek legnagyobb része már agyonverett, s így a veszettség jelét még magukon nem viselhették.

Megtörténik néha, hogy a veszettség kitörésével egy idejűleg lép fel a szélhűdés, és pedig nem a környi részen, de központilag, nevezetesen az agyon. Ilyenkor a fentebb rajzolt dühöngési alak elmarad s a kutya minden kapkodás nélkül csendben mulik ki. Ezen alakot csendes veszettségnek mondjuk, mi az előbbentől csak abban különbözik, hogy a dühöngési rohamot a korán és központilag fellépett szélhűdés folytán elmaradnak. (Vége követik.) Roth Ferencz.

Francia katonák a táborban.

Ott volt Algírban s Malakoffnál, látta Chinát, bejárta Mexikót, küzdött szárazon és vizen, élt és szenvedett eleget, sokat látott, bár nem nézett

hát miért ne üljön? dolga semmi, majd holnap annál több lesz, talán holnapután s azután többé semmi. — Hadd merengjenek, búsongjanak ott a tulsó táborban, hisz otthon asszony, gyermek s ir; neki nincs köze ily világi gondokkal, az efféle nem is gondol, az ily gondolatot is megveti, nem illik katonához; hanem ha egy halat fog, ép úgy megörvend neki ma, mint holnap a burkusnak, mindkettőt haza viszi s dicsekszik vele igen nagyon. s. s.

A porosz-német hadsereg vezérei.

A jelen háboruban a porosz hadsereg élén mind az 1866. évből ismeretes nevekkel találkozunk. Két fiatalabb királyi herceg mellett a tisztes [agkor határán levő] tábornokok állanak. Önkéntes következménye ez a porosz katonai rendszernek, melyben minden arra alkalmas ember, a kir. családot sem véve ki, fegyvert viselni köteles. A kir. hercegek már kora ifjúságukban, tapasztalt és tudós vezérek utasítása mellett ismerkednek meg a hadi és tábori élettel, s képezik ki magukat a hadsereg vezetőivé. Míg a rendes

bátorságáról s erélyességéről ismeretes. Reá nagy jövő vár; ha az agg király kidől, ő van hivatva helyét elfoglalni. S nem valószínű, hogy a régi német császárság benne találja fel új hordozóját. A koronaherceg mindenekelőtt katona, s a polgári elem befolyásának és a katonai uralommal ellenkező demokratikus eszmék érvényesülésének nem nagy barátja.

Frigyes Károly herceg, a király unokaöccse, a koronaherceg katonai tulajdonságait még fokozottabb mértékben, polgári érdemeit éppen nem bírja. Testestől lelkestől katona. S 42 éves kora mellett a porosz hadseregnek legkedveltebb vezére, személyes bátorságát nem egy helyütt tüntette ki; már 49-ben részt vett a badeni forradalom elnyomásában, s ez aránylag csekély küzdelemből nehéz sebbel tért meg. A düppeli sáncok ostroma 1864-ben nevét híressé tette, s úgy tüntette föl, mint kit a porosz katonai párt az addig mellőzött, sőt mondhatni érdemen alul becsült koronaherceg fölé akart emelni. Most itt az alkalom, a két királyi sarj a tettek mezején méltó versenytérre talált. — Frigyes Károly 66-ban Csehországban is nevezetes szerepet vitt mint az első hadsereg parancsnoka. Jelenleg a

A Moselben halászó francia katonák.

semmit, s hallott is egyetmást; ma már meg van edzve idő és csapások ellen, talán amuletje van s a golyó se járja, könnyű léptekkel siet a harcába, s csak most tanulja meg, hogy az „előre”-nek van egy ellentéte is, hogy rajta kívül más is győzhet; a szomszédban megnőttek a gyermekek, s ma a mesterek adják vissza a leczkét. Egy vezeti a francia katonát: a gloire, s egy kísérője mindig hű marad hozzá: a jó kedv. Könnyelmű nép, könnyű gondolataiban, elhamarkodott tetteiben, nem számít csak a perc impulzusával, nagy terveket nem készít, nála minden az ötletekből áll. Egy jó ötlet a csatatéren vagy a társaságban, a halál arcával szemben vagy az élv karjaiban, a francziákat föllekösíti, bámulatra ragadja, e néppel már csodákat tudott végrehajtani. Egy honnot, egy jól választott hasonlat (pl. Filep Lajos feje s a körte között) már Európa sorsára volt befolyással. Mindig és mindenütt egy marad e nép: szeretetreméltón könnyelmű, ez döntő hajba már nem egyszer, s ez emelte fel sokszor; ez törpítette a zsarnokság szolgáivá, ez szentelte fel a legnemeseb eszmék bajnokává.

Ime ott ül e katona, s halat fog; meddig ül ott hiában, kivált ilyen concurrentia mellett, de

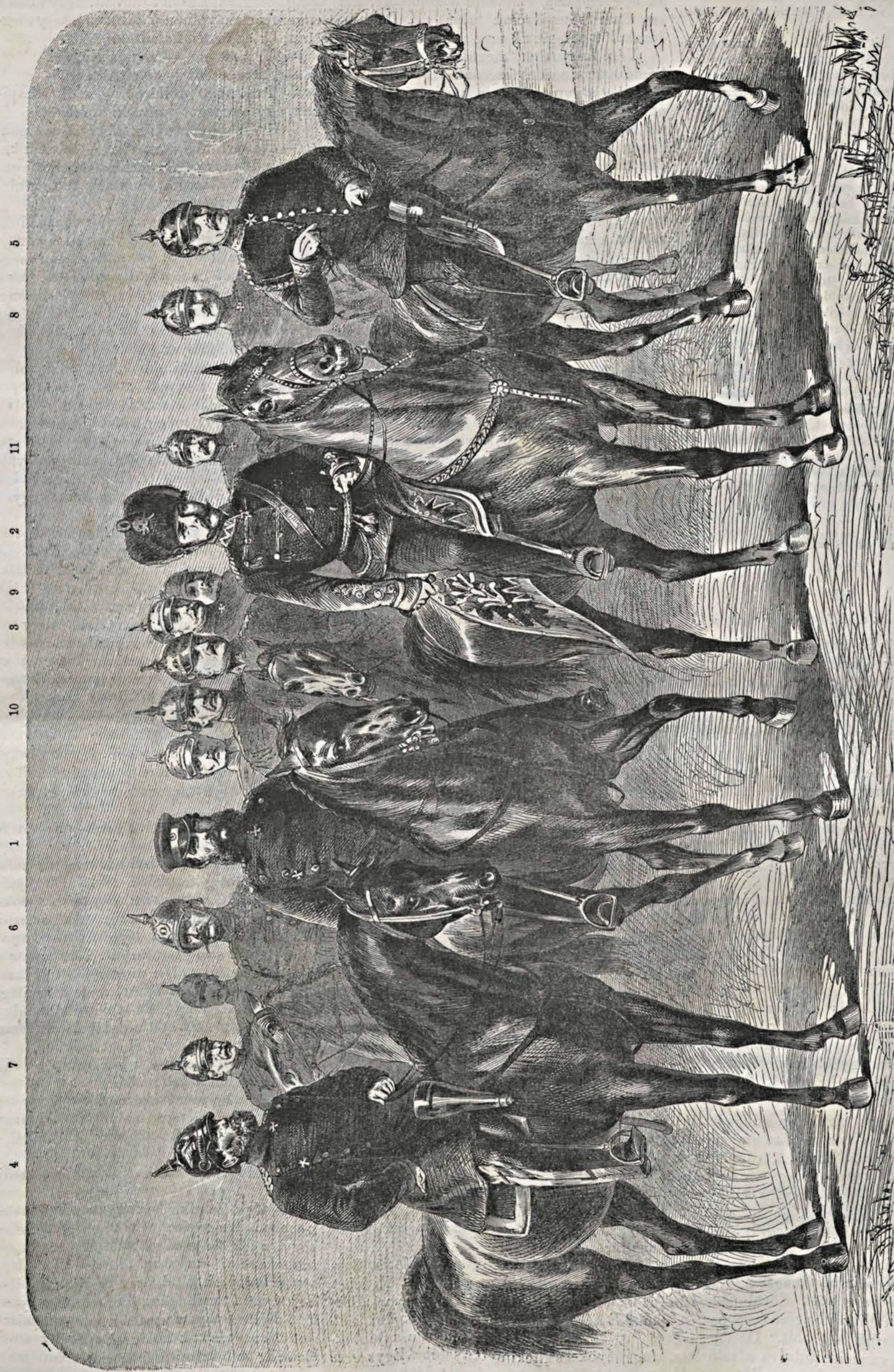
katonai pályára a fokonskénti előreléptetés korlátai által megszorítva, rendszeren igen előre haladott katonákat juttat a seregek élére. A mennyire ellenszere e rendszer az érdemtelenné pártfogolás és nepotismus kinövésének, ép annyira akadályozza sokszor a középszerűn felül emelkedő tehetségek érvényesülését. — E rendszerrel tesz tanúságot a porosz hadsereg jelenlegi vezérlete is. A bal és jobb szárnyat az aránylag ifjú kir. hercegek vezetik, míg a tábornokok és táborokar zömét az életkor dolét túlhaladott katonák képezik.

Lássuk a nevezetes vezéreket egyenként. Frigyes Vilmos porosz koronaherceg, a délnémet szövetségi sereg főparancsnoka s az összes porosz-német hadsereg balszárnyának vezére, 39 éves. Fialat kora dacára nem egy öreg vezér irigylhetné tőle a babérokát, melyeket 1864-ban Schleswig-Holsteinban, s különösen 66-ban, a königgrützi csata eldöntésével, s már a jelen háboruban is nem egy alkalommal szerzett. Iskolája jó volt; a vezénytelben Moltke, a szervezésben Roon hadügyminiszter volt oktatója, s a koronaherceg e kitűnő szakférják méltó tanítványának mutatkozott. Békében kedves, szeretetre méltó ember, jó férj és családapa; háboruban személyes

németek jobb szárnyát vezeti, és hadi működése annival inkább figyelemreméltó, mivel a porosz hadvezérek közül ő tanulmányozta legalaposabban a francziák hadakozási módját, azt a poroszokéval összehasonlítva, egy önálló munkában is ismertette.

Steinmetz a centrumot vezeti. Régi katona, próbált hadvezér. Egyike azon keveseknek, kik az I. Napoleon elleni harcából az akkor oly nagy szerepet játszott vas-keresztet (melyet Vilmos király ez alkalomra is a katonai érdemek jutalmául kitűzött) a csatatéren vitézsége által érdemelte meg. Egyéb hős tettei mellett, melyek nevét a skalitzi, nachodi diadalokkal hozzák kapcsolatba, azt is föl szokták említeni, hogy 73 éves kora dacára csak pár év előtt vett nőül egy 18 éves fiatal leányt. Nem hiába hívják katonái „öreg oroszlan”-nak.

Vogel v. Falkenstein 1866-ban gyors menetivel a hannoverai és dél-német csapatokat aránytalanul csekélyebb erővel egyenként legyőzte; a königgrützi csata után pedig mint a meghódított Csehország kormányzóját látjuk szerepelni. Vitéz katona, részrehajlatlan, igazságos ember. E tulajdonságai a porosz sereg legnépszerűbb tábornokai

1. Frigyes Vilmos, koronaherceg. 2. Frigyes Károly, királyi herceg. 3. Steinmetz, altábornagy. 4. Vogel von Falkenstein, altábornagy. 5. Horvath von Bittenfeld, tbnok. 6. Würtembergi Ágost, herceg. 7. Bonin, altábornagy. 8. Beyer, tbnok. 9. Von der Müllbe, altábornagy. 10. Schack, tbnok. 11. Schmidt, altábornagy. A porosz-német hadsereg vezérei.

egyikévé teszik. A jelen háboruban az 1866-kihoz méltó nehéz feladat vár rá, csekély erővel a hosszasan nyúló északi-tenger partok ellenséges invázió elleni megvédeése, a mire nézve erélyes intézkedéseket tett.

Herwarth v. Bittenfeld, 64-ben a híres alseni átmenet intézője, 66-ban az Elbe-hadsereg vezénylője, a jelen háboruban is a 8-ik hadtest parancsnoka. 74 éves kora elég biztosíték arra nézve, hogy vállalkozási ösztönét higgadt megfontolás ellenőrzi.

Württembergi Ágost herceg a testőrsereg parancsnoka, inkább nevével és az orosz császári házhoz való viszonyánál, mint hadi érdemeinél fogva foglal helyet a parancsnokok közt. Az az egy azonban megvan benne a katonából, hogy szereti a vig életet, miért a berlini nép „Prinz Snapsz-nak („Pálinka-herceg”) nevezte el.

Bonin tábornok mint szervező kitüntette magát, mint hadparancsnok azonban Trautenaunál (1866) hírnevét csorbát ejtett, s ezért a jelen háboruban nem mint vezénylő tábornok, hanem mint a berlini őrség és tartalékok parancsnoka szerepel.

Bayern tábornok 66-ban a hesseni választó fejedelemséget foglalta el és kormányozta erős kézzel; most pedig a Strassburg ostromára rendelt csapat vezére, s így alkalmasint nem csekély szerep vár reá: egy erős és jól felszerelt várnak ostroma.

Mülbe tábornok 65 éves; a schleswig-holsteini háboruban egy hadosztályt vezényelt, 66-ban szervezte és vezette a 10-ik hadtestet, mely kivált Szászországot tartotta megszállva.

Schack és Schmidt tábornokok mint hadtestparancsnokok a 66-ik háborúból ismert nevek.

Utazás a hold körül.

(Folytatás.)

III.

Az első felőra.

Mi történt? Mi hatást tett a borzasztó lökés? A löveg belsőkeretének elmés alakata elégséges volt-e elhárítani a bekövetkező veszélyt? Képes volt-e az elvenni romboló erejét ama roppant kezdősebességnek, mely az első másodperczben 11-ezer méternyi gyorsasággal, elegendő lett volna Páris vagy New-York egész hosszát egy másodpercz alatt átnyargalni?

E kérdést tette föl magának kétségkívül a néző tömeg legtöbb tagja. S mit nem adott volna pl. Maston J. T., hogy egy pillantást vehessen e perczben a löveg belsejébe! Mit látott volna ott.

Akkor éppen semmit. Teljes setéség uralkodott ott benn. De a kúpos henger falai pompásan ellenállottak a lökésnek. Nem-hogy hasadás, de a legparányibb horpadás vagy zúzódás sem történt rajtuk. Pedig némelyek attól is féltek, hogy a roppant hőfok miatt, melyet a lövés kifejtend, talán az egész löveg megolvad s egy sűrű alumínium-esőben fog a földre visszazuhanni. Belsejében sem történt nagyobb rendetlenség. Egy-két tárgy kilökődött helyéből, de egészen véve minden az előbbi állapotban maradt.

A főlzábadult víztömeg színén mozgó fenéklapon három mozdulatlan emberi alak feküdt: Barbicane, Nicholl, Ardán. Éltek, lehettek-e még? vagy a löveg már csak hullákkoporsója? Az első perczekben lehetetlen lett volna eldönteni.

Néhány percz múlva egyik alak egy gyöngye mozdulatot tett. Ardán volt. Karjait kiterjeszté, feje fölemelkedett. Lábra akart állani, de nem birt magával. Nagynehezen térdeire vergődött. Körül tapogatta magát. „Ardán Mihály, egész épségben” — mormogá. „Lássuk a többit.” De feje szédelt, vére szeméire toluva elvakította. Olyan volt mint a részeg. „Brr, mondá, mintha két palack pezsgőt bevágtam volna; de azt hiszem, azt kellemes lett volna lenyelni.” Néhány perczig homlokát erősen dörzsölte s akkor kemény hangon elkialtotta magát: „Barbicane, Nicholl!”

Semmi felelet. „Az ördögbe is! Mintha az ötödik emeletből zuhantak volna alá. Eh! ha egy francia kiheverte a zuhanást, két amerikai is majd csak talpra áll. De mindenekelőtt világítsuk meg a helyzetet.”

Vére lassanként megülepedett s vissza kezdé nyerni rendes forgását. Sikerült talpra állania s a gyújtó szer és a gázcső után tapogatózott. A gázkészüléknek sem esett semmi hibája, s néhány másodpercz múlva a löveg belseje ismét meg volt világítva. Ardán társai után nézett. Egymáson feküdtek, látszólag egészen élettelenül; Nicholl felül, Barbicane alul. Ardán a kapitányt egyik kerevetre vonta s elkezdé hatalmasan dörzsölni. A kapitány magához jött.

— Hát Barbicane? — volt első szava, a mint szeméit fölnyitá.

Most együtt siettek ennek segélyére. Az elnök inkább megütötte magát mint társai; válla, szerencsére könnyű sebből, vértett is egykissé. Azonban lélekelt. Huzamosb dörzsölés és locsolás után végre fölnyitá szeméit.

— Nicholl, — kérdé halk hangon, — meggyünk-e?

A más kettőnek e kérdés csak most jutott eszébe. Szívöknek becsületére vált, hogy előbb foglalkoztak egymással, mint a löveg sorsával.

— Valóban! meggyünk-e? — ismétlé Ardán.

— Vagy Florida földén heverünk valahol? — mondá a kapitány.

— Vagy éppen a mexikói öböl fenekén? — tevé hozzá Ardán Mihály.

— A kellene még! — kiáltá Barbicane s mintegy fölvilanyozva talpra ugrott.

Valóban e kérdésekre bajos lett volna határozottan tagadólak felelni. A löveg teljesen mozdulatlan látzott, semmi haladást nem lehetett benne érezni. Kívül mély csönd s teljes sötétség. De egy körülmény némi tájékozást nyújtott. A lövegben érezhető meleg volt. A hőmérő 45 (cels.) fokot mutatott.

— Igen! — kiáltá Barbicane, — meggyünk! E nagy hőség kívülről hat be, s a lövegnek a levegő-rétegekkel való nagy surlódásából ered. Nemsokára apadni fog, mert azóta már az űrben járunk s ott roppant hidegeink lesznek.

— Hogyan, már az űrben? — kérdi Ardán.

— Kétségkívül. Most tíz óra 55 percz. Nyolcz percz, hogy elindultunk. Ha kezdő sebességünk a surlódás, mintegy egy harmadrésznyivel nem csökkentette volna, hat másodpercz elég lett volna arra, hogy a föld légköréből kijussunk, mely összesen tizenhat (lieu) kis mérföld.

— Így hát, Nicholl pájtás, csak fizess, 4000 dollárt, mert a Columbiád nem pattant szét, és 5000-et, mert már hat mérföldnél jóval magasabba emelkedtünk.

— Győzdjünk meg előbb, aztán fizetek, — felelé a kapitány. — Kérdés, nem jött-e közbe valami a megtörtént-e a lövés egyáltalában? Hallottátok-e a dördülést? annak pedig jókora nagyknak kellett lenni, ha csakugyan megtörtént.

Valóban, azt egyikök sem hallotta. Barbicane is zavarba hozta a kérdés. Mi lehet az oka, hogy a lövés dördülését nem hallották? E kérdés felől még gondolkodni kell. A közben Barbicane felhuzta az ablakfüggönyöket s kitekintett a setébe. Egyszerre csillagok látszottak a végtelenségben.

Az uti társak öröm-hurráival fogadták e látványt. Maga a seté, mely körülök elterült, bizonyította, hogy nem a földön vannak, mely a holdtől felé fénytől e perczben jobban meg kellett hogy világítva legyen,

mintsem a rajtaleyő tárgyakat ki ne veheték volna. A mely űrben feltűnő csillagok pedig eloszlatták azon föltevést, hogy talán a tenger fenekén volnának. Minden kételeg megszünt, ok az űrben haladtak.

— Vesztettem, — mondá Nicholl.

— Szerencséd! — felelt Ardán.

— Itt a 9000 dollárod, — szólta a kapitány, egy csomagot vonva ki zsebéből.

— Kivánsz-e rólan nyugtát! kérdé az elnök.

— Ha terhedre nem esik, — felelé a kapitány udvariasan. S Barbicane teljes nyugalmammal írta meg a nyugtát s tette a tárczájába a nyeregeményt.

Aztán mindketten az ablakhoz ültek ismét s a csillagok csoportozatait szemléltek. A hold sehol sem látszott. Ardán megütöközött ezen, s el nem tudta gondolni, hova lett? — Ne félj, — nyugtatá meg Barbicane, — jövendobeli lakhelyünk ott lesz a helyén, a kellő időben. Menjünk az oldal ablakhoz, innét majd meglátjuk.

De alig mondá ki e szavakat, midőn mind hármukat egy ragyogó test közelgése lepte meg. A csillagoknál sokkal nagyobb volt s roppant tányérát megvilágítva fordította a föld felé. Roppant gyorsasággal haladt, mintha körton volna a föld körül s pályája átmetszené a löveg utját. Maga tengelye körül is forogni látszott, éppen mint egyéb bolygók.

— Mi ez? — kiáltá föl Ardán Mihály. — Egy második hold? vagy egy második löveg?

Barbicane gondolatokba merült. Átlátta a veszélyt, mely e fénylő testtel való találkozásból eredhet, vagy az által, ha lövegeket kitérít utja irányából, vagy ha összeütközvén vele, összetöri s ismét a földre veti vissza, vagy ha vonzása oly nagy, hogy ellenállhatatlan magához ragadják. Bárme-lyike e három esetnek következék be: a vállalat sikere meg van hiúsítva.

A közben a test egyre nagyobodott, irtózatossal sebességgel közeledvén. Optikai családás folytán úgy tetszett nekik, mintha lövegeik, velök együtt, maga rohanna egyenesen amannak elébe.

— Mindjárt összeütközünk! — kiáltott fel Ardán Mihály.

Ösztönszerűleg mind hárman visszahúzódtak a löveg fenekére. Ijedelmök határtalan volt, de szerencsére nem tartott soká, alig néhány másodperczig. Az asteroid néhány száz méternyi távolságban csapott el mellettök s folytatta utját. Csakhamar el is tűnt szemeikből, nem annyira futásának sebessége — mint a miatt, mert megvilágított oldalával (mely a föld felé volt fordulva) elfordulván töök, setét oldalával csakhamar bele olvadt a környező éj setésébe.

— Mi volt ez? — kérdé Ardán Mihály megkönnyebbült kibellet.

— Egy egyszerű asteroid, vagy egy szokatlanul nagy meteor, melyet a föld vonzó ereje utjában megkapott s holdul magához láncozott.

— Hogyan? hát a földnek két holdja volna?

— Ugy látszik. Csakugyan emez sokkal kisebb s kerengése oly végtelenül sebes, hogy a földön nem látszik s ott mit sem tudnak róla. Azonban létezése gyanítva, sőt számítások által meg is van állapítva. Egy francia csillagász, Petit ur bizonyos a föld utjában tapasztalható zavarokból kiszámította e második holdacska lételet s utja elemeit; az ő számításai szerint e holdacska minden három óra és husz percz alatt körül futja a földet, a mi valóban bámulatos sebességet feltételez.

— S a csillagászok elfogadták Petit ur számításait? — kérdé Nicholl.

— Nem mindnyájan; de ha mint mi,

szemeikkel látnák e kis mellék-bolygót, nem kétkedhetnének többé. S most, midőn vele találkozunk, meghatározhatjuk: hol járunk az űrben?

— Hogyan?

— Mert a földtől távolsága ki van számítva. Azon pont, hol vele találkoztunk, a föld felszínétől 8.140 kilométernyire volt; azaz: több mint 2000 mérföldnyire (lieu).

Nicholl az órára pillantott. Tizenegy óra, mondá, csak 13 percz, hogy a földet elhagytuk. S ha kezdő sebességünk megmaradna, egy óra alatt 10 ezer mérföldet utaznánk.

— Az igaz, mondá Barbicane. S tudjátok már — miért nem hallottuk a lövést, mely minket az űrbe kilökött? — Én már kitaláltam.

— Nos?

— Mert gyorsabban utazunk mint a hang! A dörrenés hangja, lassan sántikálva, elmaradt mögöttünk s nem érhetett utól; mikor az, a föld légkörének utolsó rétegeit megerezettette (mert tovább a hang nem terjedhet, mint a míg levegőt talál), akkor mi már rég az űrben jártunk.

E megoldás tökéletesen korrekt volt. Megnyugodva rajta, eszökbe jutott, hogy midőn az asteroid megjelenése megzavarta, éppen a másik ablakhoz indultak volt, honnan a holdat meglátni remélték. Oda mentek most s Barbicane a szükséges elővigyázzal elzárta ablak tábláit kinyitotta s vastag, de tiszta üvegen kitekintettek.

A hold, soha nem látott ragyogó fényben tekintett le az égről, világa tisztább s áthatóbb volt, mint a minőt a földön lakók valaha csak sejtettek is. A változást kevésbé okozta, mert most valamivel (aranylág meg kevéssel) közelebb voltak hozzá, mint a földön létökben, mint inkább az, hogy a földi légkörny nem homályosította el előitök a hold tányérát, mely most úgy nézett rájuk, mint egy ragyogó simára kifényesített platina tükör. Hégyei s lapályai nem látszottak éles körvonalokban s tisztáiban mint a földről, de egész fénye oly tündéres, oly átható fényű volt, minőnek onnan soha sem látták. Szemléletébe merülve csaknem elfeledték a földet.

Nicholl kapitány juttatta ismét eszökbe. — Ugy van, ne legyünk iránta hálátlanok, — kiáltá Ardán. — Vessünk reá még egy búcsu pillantást.

Barbicane a löveg háttérében alkalmazott ablakhoz ment, melyből a földre lehetett visszapillantani. Kinyitotta annak tábláit is s az üvegen vezette Mihályt.

— Nézz oda!

— Mi az? — kérdé ez bámulva, a mint az ablak előtt letérdelt s a setésébe kitekintett.

— Mit látsz?

— Egy roppant nagy holdat, majdnem ujságában. Fényes lapjából alig van egy vékonyka görbe szalag, többi része homályos szürke, hogy alig kivehető.

— Ugy van. Ez a föld. Negyednap múlva, mikor a hold teljes lesz, reá s reánk nézve a föld egészen setét, azaz: mint a holdról mondaní szoktuk, *ujságban* leend. Most utolsó negyede vége felé jár. Fénye még gyöngébb, mint a holdé ily phasisában, mert a rajta fekvő levegőrétegek elhomályosítják s kékesse teszik a naptól nyert világát. S meg nem világított nagyobb része, mely csak alig látszik, még gyöngébben vehető ki, mint szokott a holdé, midőn „az új hold karja közt látszik a régi hold.”

— S miért?

— Ennek is könnyen megmondom az okát. Olyankor, a midőn a hold nekünk föl-

dieknek ujság felé közelg, a föld a holdból tekintve teljességéhez közelít; s a földre esett és azt megvilágító napsugároknak a földről visszaverődése ad egy kis szürkés világot a hold azon részének, mely a naptól semmi világot nem kapva, e nélkül egészen setét volna. Lásd éppen így kap most, a földnek a naptól elfordult setét oldala egy kis világosságot a tel- holdtól; s e kis világosság teszi nekünk halványszürkén láthatóvá, a földnek holdszürette éjét. De mivel a hold fénye tizenháromszorta gyengébb, mint a földé, (tányéra ennyiszerte levén kisebb), természetes, hogy a mi világot a földre visszazugározni bír, az is annyiszorta kisebb.

Mig szemeiket az éjben eltűnő földre függesztették, pompás látvány lepte meg. A földre eső meteorok, hullócsillagok egész zápora sziporkázott szemeik előtt. A föld, az év e szakában, napközében áll, s ez idő hozza neki a legtöbb hulló csillagot, úgy hogy volt eset, mikor a csillagászok 24 ezeret számoltak meg egy óra alatt. Felséges látvány! S Ardán Mihály jobban szerette annak természetes magyarázatánál azt állítani, hogy a föld az ő búcsuszeletetekre rendezt legragyogóbb táji játékat.

(Folyt. követe.)

Az 1870-ki népszámlálás eredménye.

(Vége.)

Városok.

Arad sz. kir. város népessége 31,796. (1857-ben volt 26,959.)
Bakabánya sz. kir. város népessége 3026. (1857-ben volt 2540.)
Bártfa sz. kir. város népessége 5513. (1857-ben volt 4222.)
Bazin sz. kir. város népessége 4284. (1857-ben volt 4275.)
Besztercebánya sz. kir. város népessége 11,779. (1857-ben volt 5661.)
Breznöbánya sz. kir. város népessége 11,957. (1857-ben volt 3994.)
Buda sz. kir. főváros népessége 54,577. (1857-ben volt 55,240.)
Debreczen sz. kir. város népessége 43,517. (1857-ben volt 36,283.)
Eperjes sz. kir. város népessége 10,846. (1857-ben volt 8916.)
Esztergom sz. kir. város népessége 9223. (1857-ben volt 11,215.)
Felsőbánya sz. kir. város népessége 6002. (1857-ben volt 6069.)
Gölnitzbánya sz. kir. város népessége 5205. (1857-ben volt 4937.)
Győr sz. kir. város népessége 20,252. (1857-ben volt 17,834.)
Kassa sz. kir. város népessége 21,742. (1857-ben volt 16,417.)
Kecskemét sz. kir. város népessége 42,089. (1857-ben volt 39,434.)
Késmárk sz. kir. város népessége 3938. (1857-ben volt 3467.)
Kis-Marton sz. kir. város népessége 2475. (1857-ben volt 2765.)
Kis-Szeben sz. kir. város népessége 3073. (1857-ben volt 2701.)
Komárom sz. kir. város népessége 12,688. (1857-ben volt 11,951.)
Korpona sz. kir. város népessége 3742. (1857-ben volt 3476.)
Körmöcbánya sz. kir. város népessége 8410. (1857-ben volt 8603.)
Kőszeg sz. kir. város népessége 7428. (1857-ben volt 6858.)
Libetbánya sz. kir. város népessége 1839. (1857-ben volt 1679.)
Lőcse sz. kir. város népessége 6887. (1857-ben volt 5729.)
Modor sz. kir. város népessége 5091. (1857-ben volt 4766.)
Nagybánya sz. kir. város népessége 9207. (1857-ben volt 7197.)
Nagysonbat sz. kir. város népessége 9779. (1857-ben volt 9566.)
Nagyvárad sz. kir. város népessége 29,240. (1857-ben volt 22,443.)
Pécs sz. kir. város népessége 24,014. (1857-ben volt 17,447.)

Pest sz. kir. város népessége 201,911. (1857-ben volt 131,705.)
Pozsony sz. kir. város népessége 46,544. (1857-ben volt 43,863.)
Ruszt sz. kir. város népessége 1324. (1857-ben volt 1408.)
Selmezbánya (Bélabányával) sz. kir. város népessége 14,103. (1857-ben volt 13,644.)
Sopron sz. kir. város népessége 21,146. (1857-ben volt 18,898.)
Szabadka sz. kir. város népessége 56,269. (1857-ben volt 53,499.)
Szakolca sz. kir. város népessége 5732. (1857-ben volt 5882.)
Szatmárnémeti sz. kir. város népessége 18,577. (1857-ben volt 14,288.)
Székesfehérvár sz. kir. város népessége 22,628. (1857-ben volt 18,399.)
Szeged sz. kir. város népessége 69,014. (1857-ben volt 62,700.)
Szentgyörgy sz. kir. város népessége 3012. (1857-ben volt 2904.)
Temesvár sz. kir. város népessége 32,754. (1857-ben volt 22,507.)
Trencsén sz. kir. város népessége 3940. (1857-ben volt 2931.)
Ujványa sz. kir. város népessége 4324. (1857-ben volt 4293.)
Ujvilék sz. kir. város népessége 19,311. (1857-ben volt 15,822.)
Versecz sz. kir. város népessége 21,096. (1857-ben volt 19,087.)
Zilah sz. kir. város népessége 5667. (1857-ben volt 4480.)
Zólyom sz. kir. város népessége 2047. (1857-ben volt 2005.)
Zombor sz. kir. város népessége 25,304. (1857-ben volt 22,426.)
Összesen 984,326. (1857-ben volt 813,435.)

Erdély.

Kolozsvár sz. kir. város népessége 25,080. (1857-ben volt 20,615.)
Maros-Vásárhely sz. kir. város népessége 12,678. (1857-ben volt 11,217.)
Torda kir. nemes város népessége 9261. (1857-ben volt 8302.)
Nagy-Enyed kir. nemes város népessége 5830. (1857-ben volt 4548.)
Gyulafehérvár sz. kir. város népessége 7822. (1857-ben volt 6034.)
Dés kir. nemes város népessége 5788. (1857-ben volt 4590.)
Szamosújvár sz. kir. város népessége 5188. (1857-ben volt 4611.)
Erzsébetváros sz. kir. v. népessége 2650. (1857-ben volt 2241.)
Abrudbánya k. m. v. népessége 4108. (1857-ben volt 3759.)
Bereczk k. m. v. népessége 4633. (1857-ben volt 2803.)
Csik-Szoreda k. m. v. népessége 1247. (1857-ben volt 1110.)
Fogarás k. m. v. népessége 4907. (1857-ben volt 4583.)
Illyefalva k. m. v. népessége 1410. (1857-ben volt 1376.)
Vajda-Hunyad k. m. v. népessége 2646. (1857-ben volt 2171.)
Kézdi-Vásárhely k. m. v. népessége 4427. (1857-ben volt 4102.)
Kolos k. m. v. népessége 3419. (1857-ben volt 3140.)
Hátszeg k. m. v. népessége 1746. (1857-ben volt 1546.)
Oláhfalva k. m. v. népessége 3514. (1857-ben volt 2748.)
Székelyudvarhely k. m. v. népessége 4353. (1857-ben volt 4510.)
Sepsi-Szentgyörgy k. m. v. népessége 4354. (1857-ben volt 3008.)
Szék k. m. v. népessége 3493. (1857-ben volt 3158.)
Vizakna k. m. v. népessége 4225. (1857-ben volt 3441.)
Szász Régen k. m. v. népessége 5507. (1857-ben volt 5250.)
Összesen 128,286. (1857-ben volt 107,863.)
Mint a székekkel egyesült és összegeikkel ott felvett szab. kir. városok még tekintetbe jönnek: Besztercze szab. kir. város népessége 7378. (1857-ben volt 6690.)
Nagy-Szeben sz. kir. város népessége 19,152. (1857-ben volt 18,588.)

Segesvár szab. kir. város népessége 8196. (1857-ben volt 7996.)
Medgyes sz. kir. város népessége 6246. (1857-ben volt 6375.)
Brassó sz. kir. város népessége 28,014. (1857-ben volt 26,826.)
Szászsebes szab. kir. város népessége 5790. (1857-ben volt 5644.)
Szászváros szab. kir. város népessége 5534. (1857-ben volt 5469.)

Horvát-Szlavonország.

Kőrös sz. kir. város népessége 3229. (1857-ben volt 2747.)
Kapronca sz. kir. város népessége 5785. (1857-ben volt 4746.)
Varasd sz. kir. város 10,517. (1857-ben volt 8978.)
Zágráb sz. kir. város népessége 20,637. (1857-ben volt 16,657.)
Károlyváros sz. kir. város népessége 5175. (1857-ben volt 5515.)
Fiume sz. kir. város népessége 18,809. (1857-ben volt 15,319.)
Buccari sz. kir. város népessége 13,580. (1857-ben volt 5070.)
Eszék sz. kir. város népessége 17,291. (1857-ben volt 13,883.)
Pozsega sz. kir. város népessége 2962. (1857-ben volt 2743.)
Összesen 97,985. (1857-ben volt 75,658.)

A Dreyse és a Chassepot.

II.

Miután megismerkedtünk a Dreyseval, lássuk ellenlábását a Chassepot-fegyvert.

Franciaország szintén rég foglalkozott hadereje fegyverzetének tökéletesítésével. 1838-ban ott is kísérletek tettek hátultöltőkkel, de e kísérletek semmi komolyabb eredményhez nem vezettek; legfőkébb annyi lett általuk elérve, hogy Deloigne, Thouvenin és Minié rendszerei szerint javították a fegyverek, s ezek közül első sorban a Minié fegyverek vonták magukra az európai államok figyelmét.

I. ábra.

1864-ben Franciaország is átlátta, hogy a hátultöltők beszerzésével nem szabad többé késnie. A császár egy parancsában elrendelte, hogy a francia hadseregnek hátultöltőkkel való felszerelése komoly tanulmányok és tanácskozások tárgyává tétessék. De csodálatos, hogy a legelső katonai tekintélyek által tett javaslatok egyáltalában nem ajánlották hátultöltők beszerzését.

Egy hadügyminiszteri nyilatkozat szerint megvizsgáltattak a porosz gyűtős fegyver, de a császár ép úgy, mint a marsalok azon meggyőződésre jutottak, hogy e fegyver nem a francia hadsereg számára való fegyver.

Lehet-e aztán csodálni, hogy midőn ily fel fogás uralkodott a legmagasabb francia katonai körökben, — Ausztria részéről sem tulajdonított fontosságot a hátultöltőknek, még akkor sem, mikor azok hatását közvetlenül tanulmányozhatták Schleswigben és Holsteinban, a Dánia ellen a poroszokkal együtt folytatott háborúban.

A francia katonai körök az elültöltő fegyver megtartása mellett nyilatkoztak; egy új tökéletesített elültöltőben történt megállapodás és a „Spectateur militaire” szerint, ha 1866-ban nem

győz vala oly borzasztóan a hátultöltő — ez vált volna a francia gyalogság fegyverévé.

De midőn látta Franciaország a diadalt, mely e fegyverek segítségével Csehországban vívott, 1866. aug. 30-án egy császári parancs által elrendelte a Chassepot-fegyverek behozatalát. E fegyver előbb gyűtős volt, tehát nem gyorstűzelő; de Chassepot csakhamar elfogadta fegyverénél a gyűtős helyett a gyűtőt, a mi által gyorstűzelővé alakítottatott át.

E fegyver csinos külsejű, könnyen kezelhető és solid. Az ágy a lehetőleg erős, élei és szögletei le vannak kerekítve. Ezenkívül könnyen szétzedhető és takarítható.

Miután ismerjük már a Dreyse-féle fegyvert, csak azon különbségek jelzésére szorítkozhatunk, melyek folytán eltér a Chassepot a porosz fegyvertől; mert a rendszer lényege, a gyűtőt egy és ugyanaz.

A Chassepot-zár a porosz gyűtős fegyvertől abban különbözik, hogy itt a cső légmentes elzárását — mely a hátultöltő fegyvereknél a legnagyobb nehézség, — nem az úrhenger képezi, mely pl. a porosz fegyvernél a töltény bevezetése után visszacsavarítatik a csőre, — hanem képezi egy *kaucuk gyűrű*, mely a cső s a gépezet oldalaihoz tapad és légmentes zárt képez.

Sokan azonban, sok kifogást tettek a Chassepot kaucuk zára ellen; hogy az nem oly tartós, sem oly erős, mint az érc, s hogy légmentes elzárására alkalmatlan, miután a lőpor felrobbanása után a puská csövében fejlődő gőzök egy részét a kezelő katoná szeméi közé szórja vissza. E hiány azonban mégsem állhat arányban azon előnnyel, melyet egyáltalán a fegyver nyújt.

Képünk (I.) egy töltésre kész Chassepot fegyvert ábrázol. Felismerhetjük itt is ugyanazon részeket, mint a Dreyse-nél: a töltény bevezetésére szánt üreget A; az úrhengert g és fogóját F; végül a zárhengert és gyűtőt B, a.

A Chassepot-fegyvernél mint a Dreyse-nél papír-töltények használatának (II.); a gyuladás azonban a töltény hátlapján (d-e-d) történik, nem úgy, mint a Dreyse-nél, a töltény belsejében.

Hat fogás szükséges, hogy lőkészültségbe hozassák: a csigarugony feszítése a zár kihúzásával; a balra fordítása a zárhengernek; visszahu-

zás; a töltény bevezetése, előtolása a zárhengernek; jobbra fordítása. Egygyel kevesebb fogás van tehát itt, mint a Dreyse-nél, s egybevonással ezzel következő előnyei vannak: könnyebb és könnyebben is kezelhető; — rövide érintőbb, kisebb vetélye folytán, — és gyorsabban lehet vele tüzelni. — A Chassepot és Dreyse gyorstűzelése ugyan áll egymáshoz mint 4 : 3.

Némi hátrányul számítható azonban be a bonyolított gépezet, melyet minden katoná csak nehezen érthet meg; pedig szükséges, hogy ismerje minden katoná, fegyvere bármily csekély részecskéjének rendeltetését. A komplikált gépezetnél fogva a legcsekélyebb részecské hiánya, képes használhatatlanná tenni a Chassepot-fegyvert. 12 lövésnél többet egy perc alatt a legjobb körülmények közt sem tehetni vele; a rendszer lövések száma 5—7.

L. B.

II. ábra.

Egyveleg.

** (Egy levél a táborból.) „Kedves szülem. Meghagytatok, hogy mindent megírjak, a mit tapasztalok. Ime leírom a csatákat hűségesen és oly részletesen, a mint csak tudom. Én nem láttam semmit, de kérdésködtém bajtársaimnál. Azok sem láttak semmit. Aztán kápláromhoz folyamodtam, de ez még kevesebbet látott. Azt hiszem, hogy a kapitány ur mindent látott, de az meg elesett. — Reggel 8 órakor indultunk el; eleintőn az országuton mentünk, aztán balra a kis erdőnél letértünk; az erdőt jól láttam, pajtásaim is látták, a káplár ur is látta, csak hogy egy darabig a szélén haladtunk. — Szemközött velünk, hanem jó messzire, egy domb állott, rajta sok ellenség. Én nem láttam, pajtásaim sem látták, de a kapitány bizonyosan látta, mert „tölts-t” vezényelt. Éppen akkor esett el, mikor ezt a szót kimondta. — Azon- tül semmit sem láttunk, csak annyit láttunk, hogy a 66-ik ezred ott állított a domb tetején. Azt kértem egy földiműtől, hogy mi baj van ott? Nem tudja, feleli, mert a 23-ik ezred utabbi nélkül. Kérdeztem aztán egy 23-ik ezredbeli földiműtől, hogy mit tud a dologról, de ez azt felelte, hogy semmit sem tud, mert az igaz is, hogy nagy köd volt. A ködöt, azt jól láttam, hiába is beszél akárki; olyan sűrű volt, hogy utóljára úgy tetszett, mintha egyedül volnék a csatán, kivéve balszomszéd földiműt, a kiből valamiképp mégis csak láttam. — Nem hagyhatom említés nélkül, hogy ágyuztak is; nem láttam ugyan, de hallottam. Olyan az, tetszik tudni, hogy eleinte saját szavát sem hallja az ember, de azután hozzászokik. — Egyebet nem tudok erről a csatáról mint irni; hanem képzelmék hozzá a többit. Engedelmes hű János.”

** (I. Napoleon) a csaták e nagy mestere 1804-ben következőleg írt egyik tábornokához: „Soha se feledje ön e három dolgot: egyestest az erőnek, tevékenység és szilárd elhatározás, elveszni dicsőséggel. Ez a haditudományoknak azon három nagy elve, melyek működéseimben mindig szerencsével kísértek. Ugy látszik, hogy a francziák sokat felejtettek el e tanból, mely pedig a harcok szabálya ma is. A jelenlegi franczia műveletek azt tanúsítják, hogy a franczia fővezérrel hűtlen lett a két döntő elvhez: „egységesség működés, tevékenység.” Csak az utóbbihoz maradt hű, mert folyvást dicsőséggel hullottak el.

** (1866 és 1870.) Egy bécsi lap bámulatos hasonlóságokat talál 1866 és 1870 közt, „különböző csak a nevek.” Mac-Mahon = Clam, Frossard = Ramming, a többi csupa Benedek. Nachod, Skalitz, Gitschin már megvittak, csupán egy Trautenua hiányzik. A poroszok most is megszólva haladnak előre, nagy tért fognak, mindenfelé flankéznek. — Csak az a kérdés: a döntő csata a két fél közül melyikre nézve lesz Königgrätz?

** (A mitrailleuse története.) Egy amerikai ember találta föl, nehányat el is készített s felajánlta a francia hadférfiaknak. Niel tábornok jót nevetett rajta, s csak a legnagyobb bajjal tudott a földalól valami négy darabot Párisban hagyni. A többit elvitte Berlinbe. Ott szivesebben látták, hanem nem ütöttek nagy zajt. Azóta a francziák is megszerették, hanem már most a poroszoknak is van mitrailleuse-ök.

** (Pályadijak a háborúban.) Poroszországban egyesek és testületek tetemes pénzt tettek össze pályadijúl oly katonáknak, kik magukat különösen kitüntetik. Például azokat, kik francia sást vagy zászlót elfoglalnak összesen 2450 tallér, 348 arany és 500 frt várja, — azok pályadija a kik ágyut vesznek el, 1670 tallér és 400 frt, — a kik vagy ágyut vagy zászlót foglalnak el: 860 tallér, — a kik mitrailleuset vesznek el 1000 tallér 80 font sterling és 300 frt; — az első chassepot kiválónak: 675 tallér, — tengeri csatákban kiválónak kitüntetnek 126,200 tallér, — egyéb fel-tűnő hadtetteikért 5420 tallér, 1000 drb jó szivar, és 240 frt.

** (Mily messze van Berlin?) Egy jókedvű újoncz Páris utcaiban megállít egy rendőr-biztos. „Uram — kérdi tőle — mily messze van Berlin?” „Berlin, Berlin, — felelte a rendőr, — bizony, fiam, az 800,000 porosznyira van távol.”

** (Az islandiak) igen praktikusnak magyarázák a semlegességet. Limerickből írják, hogy ott egy lőszállító a porosz kormányval nagymennyiségű lóra kötött szerződést. A mint ezt megtudták, a lakosság részéről formális ostrommal találkozott, s mert a szerződéstől nem akart elállni, 500 frt. értékű szénakazalát folgyujátik.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 34-ik számához 1870. aug. 21.

T Á R H Á Z.

Irodalom és művészet.

** („Az európai válság veszélyei”) czím alatt egy kis röpirat jelent meg a napokban. A franczia porosz háboru alkalmából írta „egy magyar politikus.” A röpirat szerzője azt hiszi, hogy az európai kontinensre nézve a *felosztás veszélye* most egészen teljében állna elő, ha a franczia-német háboru az egyik hadviselő félnek elclatans diadalával végződne. Ennél fogva a mostani semleges hatalmak saját életérdekeik által arra vannak utalva, hogy a hadviselő felek mielőbbi kibékítésére törekedjenek; a mi, ha nem sikerül, *fegyveres semlegesség* által iparkodjanak a győző félre idejekorán nyomást gyakorolni, nehogy a legyőzött ellen végletekig folytassa a helyzet kizsákmányolását. A jelenlegi német-francia háboru végkimenetelét tekintve szerző szerint három lehetőség van: Vagy nem nyer egyik hatalom sem elclatans diadalt a másik fölött, s akkor attól lehet félni, hogy a két megmérkőzött s egymás erőjét becsléni tanult hatalmasság kölcsönös kárpótlást keres a szomszédoknál, Belgium, Holland, Olaszország s az osztrák-magyar monarchia rovására. Szükséges tehát a fegyveres semlegesség. — Vagy Franciaország győz döntőleg, s akkor Ausztria, Magyar- és Olaszország együtt a fegyveres semlegesség által megakadályozhatják a győzött birodalma szertelen naggyobbítását s holmi új rajnai szövetség alakítását, mely Franciaország appendixévé válnék. — Vagy Poroszország győz, s akkor meglehet a Napoleonidák trónját maga a franczia nép dönti föl. De azt nem lehet remélni, hogy a „Blut und Eisen” politikájának embere Bismarok gr. s a kiválólag „von Gottes Gnaden” uralkodó s a koronát „az ur asztaláról” fölvetett porosz király előmozdítaná egy francia köztársaság alakulását; ellenkezőleg talán a Bourbonokat restaurálnák Franciaországban is, Italiában is. A porosz-orosz szövetség ez esetben felhasználható az osztrák-magyar monarchiát, — s a legyőzött Franciaországtól nem sokat lehetne várni. — A bécsi s a florenczi kabinetnél ezt tehát — mondja szerző — hogy a situatio magaslátára fölemelkedve, önmaguk s az egész civilizált világ érdekeit biztosítsák, s elejét vegyék a háboru odáig folytatásának, hol a győző fél óriási terjeszkedésé többé meg nem akadályozható. — A röpirat ára 50 kr.

** (Két szakröpirat) is jelent meg e héten. Egyik szöve: „A tanügyi reformról. Egy jogtanár nézetei a közép-tanodák, egyetem és jogakadémiák újja szervezéséről, különös tekintettel a magyar kir. közoktatásügyi miniszter legújabb törvényjavaslataira.” Kiadta Aigner Lajos. — A másik röpiratot Weisz Bartold írta, s a „A jegybankügy reform.” javall foglalkozik. Kiadta Bickel Gusztáv; ára 50 kr.

** (A Corvina kiadásában megjelent.) „Önsegély” élet- s jellemrajzok által fejtegetve; 1-ös füzet. Smiles „Self Help” cz. munkája után átlolgotta Szabó Richárd, ára 12 kr. — „Corvina naptár” 1871-re képekkel, ára 40 kr. — „Jankó a festész.” elbeszélés a nép és ifjúság számára. Schmidt Nándor után közli Rill József, képezdei tanár. Ára 30 kr.

Közintézetek, egyletek.

** (A első magyar tanító-gyűlés Pesten.) Az egyetemes tanító-gyűlésre az ország különböző részeiből mintegy háromezer néptanító érkezett Pestre, a kik a képviselőház üléstermében aug. 16-án kezdék meg tanácskozásait a népvéleves ügy érdekében. Mint először Zichy Antal nyitá meg az ülést, s az első nap népvélevesi egyletek felállítása és a *rabok oktatása* felett folyt a tanácskozás. Második nap, 17-én a közös iskolák kérdése került napirendre, zajosabbá lett a gyűlés, a két párt élesen kivált egymással szemközt: a felekezeti és közös-iskolások pártja. Ez utóbbiak voltak roppant többségben. Harmadik nap, 18-dikán a tanítók szellemi és anyagi állásának emelése fölött tanácskoztak, s ezzel bevégeződött a tanító-gyűlés. Közben delutánonként különböző szakosztályok üléseket. Az ily összejöveteleknek már már magában az ismerkedés és eszméltársítás által is nagy haszna van. (A tanító-gyűlés egész fo-

lyamáról részletes tudósítást közlünk társlapunk a „P. Ujdons.” közelebbi számában.)

** (A országos tanárregyesület pécsi nagygyűlése) f. hó 8-án nyitott meg. Ney Ferencz bevezető beszéde után Mauritz Rezső pesti ágost. gymnáziumi tanár tartott emlék-beszédet az oly korán elhunyt Greguss Gyula felett. Ugyanezen nap déltájban a nyelvészeti szakosztály kezdette meg Czirfusz előklete alatt üléseit. Értekezett Verhőczy István cist. r. pécsi tanár, a szónoklat történetéről — mely érdekes vitát keltett. A másod-napi szakülés az önképző egyletek és azok működésének rendezésével foglalkozott. Elhatározták, hogy e tárgyban a miniszterium rendelkezés megváltoztatásáért föllinak a kormányhoz. Ez ülésem Lengyel Géza Dezsd. ezabadkai tanár értekezett a költészet és művészet irányai és történetéről a görögöktől korunkig.

— (Az orvosok és természetvizsgálók) ez évi, Aradon tartandó nagygyűlést, a központi bizottság, egyhangulag az aradi bizottság határozatával, a jövő évre elnapolta.

Egyház és iskola.

— (Iskolai értesítvények.) Az idei tanév végével több értesítés küldetett be hozzánk, melyekből kiemeljük a következő iskola-statisztikai adatokat. A pápai ref. főtanodában volt 14 rendes és 9 segéd-tanár s 565 tanítvány a gymnasiumi, jogi és theologiai tanszok. Ez iskola értesítője Kerkapoly pénzügyminiszter utódának, Antal Gábor-nak hozza székfoglaló beszédét „A különböző bölcsészeti elvek és az azokon alapuló bölcsészeti rendszerek egymáshoz viszonyáról” cz. alatt. — A rimaszombati egyesült prot. gymnasiumban tanított 6 rendes és 1 segéd-tanár; a tanítványok létszáma 196. — Az ugyancsak Rimaszombatan szervezett „Felsőbb leánynevelő- és tanintézet” 11 előadással és 61 növendékkel mutatta be életképességét. — A pozsonyi róm. kath. főgymnasium értesítvénye Cserny Károlytól hoz egy hosszabb latin értekezést „De Cicerone causarum patrono” cz. alatt. A tanári kar 23 személyből állott s 480 tanulóval vezetett. — A prémonstráti kassai főgymnasiumban 16 tanár működött s 533 tanuló volt bejegyezve. — A benczések győri főgymnasiumában 13 rendes és 1 magántanár volt alkalmazva s a bejegyzett tanuló száma 446 volt.

Közlekedés.

— (Nők, postaszolgálatban.) A magyar kereskedelmi miniszterium rendelet folytán csekélyebb forgalmi, nem kincstári, s legkivált vidéki postahivatalnál megengedtetett, hogy a postaszolgálathoz a postamester családijához tartozó s kelőleg képzett nők, segédképen alkalmaztassanak. Megengedtetett továbbá, hogy a nők a postaszolgálatot gyakorlatilag megtanulván, s postamester szavatolása és felelőssége alatt önállólag is végzhessék, feltéve, hogy a 18-ik korévet meghaladják, erkölcsi viselkedésük, iskolai képzettségük; továbbá arról hogy a postakezdelet gyakorlatilag megtanulták, hiteles okmányokat bírnak fölmutatni, s ha kiállván a postakiadói vizsgát, a szokásos esküt letesznek.

Balesetek, elemi csapások.

** (Viharok.) A „Vasmegyei Lapok” írja, hogy Sopronmegye nagy részét aug. 12-én vihardóra a jég elverte. — Vasmegye minden részéből is nagy esőzésekről és viharokról értesítik a nevezett lapot. Középg-felett aug. 7-én delután 2—3 között nagy vihar vonult el, mely alkalommal a viilám a szép fékvésű kalvária-templom nagy tornyába ütött s azt elharmasztotta. Hogy a templom földelzete s a másik két torny épen maradt, csak az esőnek s a jökor megjelent tüzelő csapok közreműködésének tulajdonítható. Keme-nesalja nyugati részén ugyanazon nap oly szélvész és zivatar volt, hogy erős fák dőltek ki gyökereikből.

** (Egy budai hivatalnok) rózsás kedvel ment a mult hét végén haza, gyűrűjét vetkőzés közben lejté, s azt gyertyával megkeresvén az ágy alatt, lefeküdt és elaludt. Nemsokára a kony-

hában levő szolgáló nyoszörgést hallott a szobából; benyitott és urát az éggő ágyban találta, kit a lángok közül kimentett. Lábai már akkor össze voltak égyve. A szerencsétlen keresés közben felgyújtotta szalmazsákját.

Mi újság?

** (A csatáról) az utóbbi napokban zavaros hírek érkeztek; úgy látszik mindkét fél lehetőleg titkolni akarja hadmozdulatait. Az aug. 14-kén végbement metzi ütkezetről a verduni főnök azt távirá, hogy több, mint negyven ezer porosz esett volna el, a mi azoiban okvetlenül hiba, vagy nagyítás. A berlini hivatalos jelentés 4000-re teszi a franczia veszteséget, de a poroszt (noha ezt jobban tudhatná) elhallgatja. A franczia hadsereg, párisi táviratok szerint, a vasárnapi „fényes” ütkezetek után folytatja kombinált hadműkálatait. Két ellenséges hadosztály a sereget vonulásaiban nyugtalanítani akarta, de visszaverettek. — Páris harmincz napi élelemmel látja el magát, hogy egy lehető ostromot kiállhasson. — Gr. Renard Elzászban, és gr. Henkel-Donnarsmark Lothringben porosz polgári kormányzókká nevezettek ki. — A poroszok bevallják, hogy az egy Wörthnél többet vesztek, mint egy év előtt Nachodnál (1108 ember), Gitschinnél (1252 ember) s Skalitznál (1455 ember). — Mac Mahon alatt Wörthnél kilöttek a lovat s ő maga is sebet kapott a lábán. Veregését — párisi hír szerint — az okozta, hogy a katonaság töltény elfogyott. Ekkor meztelen karddal a lovasságot indítá rohamra, hogy hadestét megmentsen. Hősi hirtét általában nem csorbítá meg Wörth, hanem csak szerencséjét. — Leboeuf tábornok főnök vizsgálatot kért maga ellen. — Német lapok szerint az orvosok Napoleon császárnak azt javasolták, hogy vonuljon vissza a csatáról; angol orvosok állítása szerint májbaja aggasztó s életartama rövid. — Eugenia császárné (egy brüsseli távirat szerint) előkészületeket tette aszökre Calais-n át, mely várost ostromállapotba helyezték.

— (Újabb nagy csaták.) A Mosol mögött aug. 16-án ismét véres csata folyt, melyben mind franczia, mind porosz részről a főesereg volt részt. Mindkét fél hadijelentése magának tulajdonítja a győzelmet, s mindkét fél bevallja, hogy a harcban roppant veszteségeket szenvedett. A Metz-től nyugotra, Verdunnek visszavonuló francziákat Frigyes Károly herczeg és Steinmetz (a poroszok jobb szárnya és centruma) 16-án nagy erővel megtámadta, s Metz közelében Mars-Latour, Dan-court, Vionville és Gravelottán egész nap hossz-szat folyt az írtatózó véres küzdelem. Két franczia tábornok is megsebesült, a poroszok pedig 4 tábornokukat veszítették el. Francia részről 120,000 ember vett részt a csatában. A harc kimenteléről és eredményéről biztos hírek még nincsenek. Egy berlini sürgöny szerint a francziák ismét két sást, 7 ágyut és 2000 foglyot vesz-tettek. Megjegyzendő azonban, hogy a poroszok a kezökbe esett sebesülteket is a foglyok közé szá-mítják. Vilmos király pedig a csata után haza küldött tudósításában czutal nem rendeli el, hogy Berlinben a győzelem jeléül Victoria lövessék, s az is gyanus, hogy a porosz jelentés „tulnyomó franczia erőről” beszél. — Palikao a kamara aug. 18-ki ülésében kijelenté, hogy a haroztérrel ér-kező tudósítások a francziáknak kedvezők; s poroszok veszteségei oly nagyok, hogy kénszeríve voltak fegyverszünetet kérni, hogy halottáiká el-temethessék. A poroszok terve, hogy a franczia főesereget Páristól olvágiák, ez ütkezet által, úgy látszik, nem sikerült. — A poroszok veszteségét az már aug. 14-ki metzi, vagy miként elnevezték longevillei csatában német lapok 12,000-re teszik.

** (A magyar király Ö Felsége születés napja) megünneplésül aug. 18-án reggel ágyudörgés közt isteni tisztelet tartatott a fővárosi templomokban.

** (A Napoleon-ünnep Párisban és Bécsben) egyaránt a legnagyobb csöndben, a szokásos zaj és pompa nélkül tartották meg aug. 15-kén az egyházban. Victrix causa diis placuit, sed victa Catoni. Igen kevés részvevő találkozott mindkét helyen. A diplomatia legnagyobb része jelen nem

lete által tünt ki. Csak a török követek jelentek meg...

(A Sz. István ünnepély) alkalmából aug. 19-én az ország több helyéről érkeznek Pestre...

(Néptanító, dalár) egymást éri most köz-helyeinken, s a fővárosban — a vásár folytán is...

(A magyar kormány) kérdést tett a hadügyminiszteriumnál, hogy vajon azon közös hadsereg...

(A Times párisi levelezője) jegyezte föl a következő mondatát, melyet egy munkás intézett...

(Orsz. dalárünnep.) A városligeti dalsarokban Erkel Ferencz igazgatása alatt aug. 20-án...

(Kossuthfalvának) nevezte el dr. Biróy, soroksári orvos és földbirtokos az Erzsébetfalvával...

(Rulikovszky síremléke) N. Váradon már föl van állítva; meg csak a lengyel sas hiányzik...

(Tüntetés a francziák mellett.) Pesten a Széchenyi sétányi vendéglőben szombaton nagy lelkesedéssel fogadtattott a marcellaisé...

(A francia-porosz háború) a bécsi sörházak rendezvényeit is pártokra osztotta. Egy lerchenfeldi kisebb vendéglőben, különösen a porosz csapatok weissenburgi győzelme után...

(Páris, Pest.) Páris most majdnem oly szemetes mint Pest. Az utca-seprők nagy része t. i. német. S vagy 3000 utca-tisztító haza kelle mennie.

(Mennyegző a vizen.) A szab. gőzhajóársulat kikötő-kapitánya a „Ferencz József” gyorsgőzös födelén tartá lakodalmát. A nagy kajütben fecsoráltak, a zászlókkal és virágokkal ékített vácserlő pedig egész reggelig táncoltak. Hűsebb nyári táncshelyet képzelné sem lehet.

(Flórenczéből írják), hogy Mazzinét Palermóban elfogták s Gaetába vitték. (Egy miskolci mérnököt) állítottak Budán törvénytársak elé, ki kétneveléssel van vádolva.

(Egy veszett eb) Budaújlon két embert megmárt. Leölték ugyan, de nagyon későn, mert azonkívül 25 ebet is megmárt.

(A lipótmerei tőbolydába) hozták be közelebb Losonczy László nagykőrösi tanárt, a ki számtalan verset írt és szavalgatott mindenfelé. Állítólag örültségi rohamai voltak. De ismerősei, a kik meglátogatták, nem találtak semmi változást a régi és a mostani Losonczy közt, s lépéseket tesznek, hogy a lipótmerei házból, hova tévedésből került, kiszabadítsák.

(A magyar kormány) kérdést tett a hadügyminiszteriumnál, hogy vajon azon közös hadseregbeli egy éves magyar önkénteseket, kik tisztékké nevezettek ki, nem lehetne-e a honvédséghez besorozni? A közhadügyminiszterium erre tagadólag felelt, miután eme tisztek a közös hadsereg tartalékisztáit képezik.

(A Times párisi levelezője) jegyezte föl a következő mondatát, melyet egy munkás intézett egy asszonyhoz, ki távozó fiát siratá a boulevardon:

„Ne sirjon, asszonyom. Most olyan idők jönnek, midőn minden francia nőnek férfivá s minden francia férfinak hősévé kell lennie.”

(Egy szép fiatal polgárnő) néhány nap előtt úgy hagyá el fővárosunkat, mint boldog új asszony, most pedig mint tőbolyult nőt szállíták haza. Eskuvojuk után a „boldog” ifjú pár Bécsbe utazott, hol a boldogság igen rövid ideig tartott. A férj másnap nem tudni mi okból megszökött s az elhagyatott nőt örültségi roham lepte meg. A szerencsétlen nő szülői és rokonai most mindenfelé kerestetik a szökevényét.

(Asztalos János), ki tavaly váci fogságából Madarász Vilossal együtt megszökött, Konstantinápolyból azon kéressel fordult a magyar miniszteriumhoz a közös külügyi hivatalútnak, hogy a konstantinápolyi osztrák-magyar konzulatus utján engedjék meg neki az ügyvédkedési gyakorlatot, s mentésé fel a további üldözés és kereset alól, s ő kötelezi magát „becsületére” írásilag is, hogy bár megmarad előbbi demokratika-monarchikus elveinél, ha visszajő valaha, hiva lesz mindig a dynastiának s a magyar kormánynak.

(Dr. Balogh Tihamér), Arad megye és város volt tiszteletbeli főorvosa, állandóan Pestre költözött, s általa a fővárosi homeopatha-orvosok száma egy derék taggal szaporodott. (Lakása: József tér 4. szám.)

(Debreczenből) Zengy Jánosné asszony nőnevelődjének kitünő eredményű vizgáiról tudósítanak, melyeket a múlt hó végén két napon át tartottak nyilvánosan. A felsőbb osztályban 20, az alsóbban 17 leányka volt, többnyire Bereg, Bihar, Hoves, Pest, Szabolcs és Szatmár megyékből. A felsőbb osztályban a kath. és ref. hitvallást, női háztartást, természet- szám- és emle-tant, földrajzot és pénzismét, magyar- és világtörténelmet, kitünő hölgyek életrajzát, magyar, francia és német nyelvtant, fogalmazást, a hazai irodalom történetét, kézirajzot és szépirást, nagyobb ügyességet igénylő kézi munkákat, zenét és éneket tanítanak, s a tulajdonosnő közreműködése mellett van tiz jeles tanító és tanítónő. Az alsóbb osztályban is majdnem ugyane tárgyakat tanítják, csak hogy a kevésbé fejlett értelemhez mérve.

(Adakozás.) Debreczenből Papi Balogh Péter földbirtokos 10 főt küldött be az irói segélyegyletnek lapunk szerkesztőségénél levő perselyébe.

Nemzeti színház.

Kedd, aug. 16. „A windsori vig nök.” Vig opera 3 felv. Zenejét szerz. Nikolai. Szerda, aug. 17. A tanító-gyűlés tiszteletére: „A szent-ivánéji álom.” Színmű. Irta Shakespeare, fordította Arany János. Csütörtök, aug. 18. Ő Felsége születésnapjának estjén,

HETI-NAPTÁR.

Table with columns for days of the week, religious observances, and dates. Includes entries for Aug. 21-27 with feast days and names.

a nézőtér ünnepélyes kiválgtatása mellett egészen új kiállítás és rendezéssel 10-adszor: „Faust.” Opera 5 felv. Zenejét szerz. Gounod.

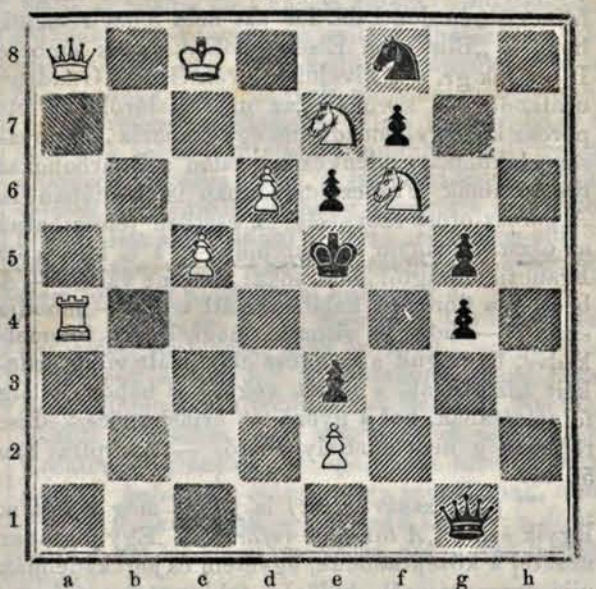
A nemzeti színházban, a nyári szünet után 16-án volt az első előadás. A nézőtérben és színpadon nem találtunk semmi változtatást, kivéve a felvonások közt függőnyt, melyet újjal cseréltek föl. Ez barnás alapon egy csarnokhomlokzatot ábrázol, gazdagon aranyozott kék kárpitokkal. Festője: Lehmann, ezáltal nem sok izlést tanúsított. Közönség ez első előadásán csak közép-számmal jelent meg. Az előre hirdetett „Tell Vilmos” helyett „A windsori vig nök”-et, Nikolai dalművét vették elő, melyben Fallstaff Közszeghnek jobb szerepei közé tartozik. Fluthné Balázsné Bognár Vilma asszony személyesítette. A nagyobbára vidékiekből álló közönség minden áriája után megtapolt a felvonások végével kihívta. E tetszés-zajban osztorozott vele Kvassayné asszony is, ki Reichné szerepét sok eleveggel játszotta és énekelte.

Szerkesztői mondanivaló.

Kolozs. W. A küldelemény megjött, s annak idejében feltűntünk is rá. A kolozsvár-nagyvárad vasút megnyitása után egyik rajzolónk meglátogatta az érdekes vidéket, s általa jobb képeket remélünk nyerhetni, mint minóta melkelt fényképek nyujtanak. „A művésznő tájfalma” Az érzés nem hiányzik, de a kidolgozás nem felel meg a költészet utjakkori igényeinek. „Zajong a nép”... Igen kezdetleges eszjárás, és a verselés dolgában még csak éreket sem tanusit. Deesi. A tudósításokat szívesen vesszük.

SAKKJÁTEK.

560-ik sz. f. — Riedel W.-tól (Casselben.) Sötét.

Világos. Világos indul s a második lépésre mattot mond.

Az 555-ik számú feladvány megfejtése.

- 1. Kd5-c6 Kd3-c4
2. Kc6-c7 Kc4-d3
3. Kc7-b8 Kd3-c4
4. Fd1-e2 Kc4-b5
5. Fe2-b3 K tesz. szer.
6. Fb3-c3 v. a3 matt.
7. ... a) Kc4-b5
8. Kc7-b8 Kb5-c4
9. Fd1-c2 stb. mint fentebb.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fulöp József. — Harasztiban: Gr. Fostetics Benno. — Jászvásáron: Galambos István és László. — Zámolyon: Parragh József. — A pesti sakk-kör. — (A badeni sakk-kongresszus), mely jul. 18-án kezdődött, véget ért. Az elsődíjat Andersen a másodikikat Steinitz nyerte, a harmadikon Neumann és Blackburne osztottak.

TARTALOM.

Bazaine Achill (arckép). — Európa vár... — Metz, Toul, Verdun. — A vesztettség. — Francia katonák a táborban (képpel). — A porosz-német hadsereg vezérei (képpel). — Utazás a hold körül. (Folyt.) — Az 1870-ki népszámlálás eredménye. (Vége). — A Dreyse és a Chassepot (képpel). — Egyveleg. — Tarház: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újság? — Adakozás. — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár. Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

KISZELA KÁROLY, fegyvergyáros Pesten, országot, a „Zrinyi” kávéház átellenében.

KISZELA KÁROLY, fegyvergyáros Pesten, országot, a „Zrinyi” kávéház átellenében.

Lancaster-, Lefauchaux-vadászfegyvereket, revolvereket és uti-pisztolyokat a legnagyobb választékban ajánl. KISZELA KÁROLY, fegyvergyáros Pesten, országot, a „Zrinyi” kávéház átellenében.

- I. Percussiósfegyverek. 1 egyszerű fegyver vassóval 7 fttól 9 fttig. 1 sodronycsővel 12 » 14 ». 1 duplafegyver vassóval 18 » 16 ». 1 » sodronycsővel 20 » 24 ». 1 » damasztócsővel 25 » 45 ».
II. Lefauchaux-fegyverek finom sodrony- és damasztócsővel. 1 duplafegyver finom sodronycsővel s jó lakattal 40 fttól 45 fttig. 1 finom sodronycsővel vésett kettőslakattal 50 » ». 1 finom damasztócsővel vésett kettőslakattal 60 » 70 ». 1 egész finom damasztócsővel kettőslakattal csinos kiállítással 75 » 85 ».
III. Egyszerű s dupla Lefauchaux-, salons hátultöltő-fegyverek. 1 Flobert vagy salonsfegyver 6 és 9 m/m 18 fttól 25 fttig. 1 egyszerű hátultöltő-fegyver, kis csőbőlével 12 m/m hölgyek vagy gyermekek számára 30 » ». 1 dupla Lefauchaux-fegyver (ca. 24) hölgyek vagy gyermekek számára sodronycsővel s vésettél 48 » 50 ». 1 dupla Lefauchaux-fegyver egészen finom damasztócsővel s díszes vésettél 85 » 95 ».
IV. Saját gyártmányu Lefauchaux-fegyverek, a legfinomabb sodrony- s damasztócsővel Lefauchaux, Armand és Roux rendszerre. 1 duplafegyver legfinomabb sodronycsővel, egész finom munka, vése s arannyal kirakva 75 fttól 80 fttig. 1 duplafegyver finom damasztócsővel, egész finom munka, vése s arannyal kirakva 90 » 100 ». 1 duplafegyver, damasztócsővel, legfinomabb munka, csinos arannyal kirakva, díszes kiállítással 100 » 140 ». 1 duplafegyver, a legnagyobb szorgalommal kiállítva s gazdagon arannyal kirakva 150 » 200 ».
V. Lancaster duplafegyverek (központi gyuladással) legfinomabb damasztócsővel. 1 Lancaster duplafegyver, damasztócsővel, finom munka, vése aranyfelirással 130 fttól 140 fttig.

Vidéki megbízások az összeg bérmentes beküldése vagy utánvét mellett azonnal pontosan teljesítenek. Csomagolás legjutányosabban számíttatik. 863 (4-20)

A „Corvina“
könyvkiadó-társulat kiadványai kaphatók a társulat országos főbizománya, **PETRIK GÉZA** (előbb Oesterlamm Károly) könyvkereskedésében Pesten. Az eddig megjelent könyvek jegyzéke kívánatra megküldetik mindenkinek ingyen és bérmentve.

848 (10-10)

Kilian György

pesti kiadó-könyvtárnál megjelentek és minden hiteltel könyvtárnál kapható:

Zsilinszky Mihály. A magyar költészet és szónoklati kézi könyve. A költői és prózai irály elméletének vázlatja, a magyar irodalom renekeinek műnemek és fajok szerint rendezett válogatott példáival s az illető írók rövid életrajzaival. Főtanodai és magán használatra. Nagy 8-rét 35 iv, 560 lap füve. Ára 2 ft. 50 kr. osztr. ért.

Tarnóczy Tivadar. A magyar irodalom és szellemi fejlődésünk története. Kísérve jellemző olvasmányokkal a szülő művek minden neméből és fajtából. Főgműveink, lyocumok és főrealkolók számára s magán használatra. I. kötet: Orv. Közép- és Ujkor. Nagy 8-rét, 184 lap füve. Ára 1 ft.

Tarnóczy Tivadar. A magyar irodalom történeti folytatása. Kísérve jellemző olvasmányokkal a szülő művek minden neméből és fajtából. Közép tanodai használatra. II. kötet: Legújabb kor. Nagy 8-rét, 184 lap füve. Ára 1 forint

Kiss Lajos. Schultze Ferdinand kisebb latin nyelvtana. A szikid javított kiadás után. Harmadik javított kiadás. Nagy 8-rét, 282 lap. Ára 1 forint.

Kiss Lajos. Gyakorlókönyv. Dr. Schultze Ferdinand kisebb latin nyelvtanához. A hetedik javított kiadás után, III. javított kiadás. Nagy 8-rét, 249 lap. Ára 1 ft.

Dihányi Zsigmond. Olvasó-könyv gymnasiumi és reáltanodai első és második osztályok számára. Második bővített kiadás, 8-rét 270 lap, füve 60 kr.

Warga János. Magyar nyelvtan. Első rész: Szótan (Alaktan). Az I. és II. gimnáziumi osztály és az ezekkel párhuzamban álló reáliskolák számára. 6-ik javított kiadás. 8-rét, 115 lap füve. Ára 50 kr.

Warga János. Magyar nyelvtan. Második kötet: Mondattan az irály- és verstan elemeivel összekötve. A III. és IV. gimnáziumi osztály s ezekkel párhuzamban álló reáliskolák számára. 4-dik javított kiadás. 8-rét, 105 lap füve 50 kr.

Zsilinszky Mihály. Az egyetemes történelem főbb eseményei. Eleftrai vázlatok. Vezérfonalal a történelem első tanításához. 8-rét füve, 1-90 rész 6-800 60 kr. u. p. 2-ik rész közép- és újkor 30 kr. u. p.

Kiss Lajos. Curtius görög nyelvtana. III. javított kiadás. Első rész nagy 8-rét, 260 lap, füve 1 ft. Második rész Mondattan. II-ik javított kiadás. Nagy 8-rét, 192 lap füve. Ára 1 ft.

Kiss Lajos. Schenkl görög elemi olvasókönyve Curtius nyelvtanához. Harmadik javított és tetemesen bővített kiadás. Nagy 8-rét, füve 1 ft. újpéz.

Kiss Lajos. Olvasmányok Xenophon Anabasisától, melyeket Schenkl után kezdők számára magyarázó jegyzetekkel és szótárral ellátott. Nagy 8-rét, borítékba füve 80 ujkr.

Ponori Thewrewk Emil. Homer Iliása. IV. Enek. Nagy 8-rét, füve 30 kr. u. p.

Somhegyi (előbb Schröck) Ferencz. Egyetemes világtörténet. A felegyműziumi ifjúság használatára. — I. kötet: Ókor. Ötödik javított kiadás. 8-rét füve 1 ft. — II. kötet: Középkor. Negyedik jav. kiadás. 8-rét füve 1 ft. — III. kötet: Újkor. Harmadik javított kiadás. 8-rét füve 1 ft.

Trautwein N. János. Magyar olvasókönyv az algymnáziumok és reáltanodák számára. III. rész. Negyedik kiadás. Nagy 8-rét, 234 lap, 90 kr.

Dr. Otto Emil után fordította Baye Lajos. Magyar-francia nyelvtan. Két részben. I. rész. Második javított kiadás. 8-rét, köve 1 ft. 20 kr. II. rész. 8-rét, köve 1 ft. 20 kr. u. p.

Magyar és Erdélyország térképe. Az alkotmányos felosztás szerint színezve, a vasúti vonalakkal. Negyedik kiadás 15 kr. u. p. Kötve három statisztikai táblával 25 kr. u. p.

Nyugati és keleti felgömb. Kis 4-rét. Ára 10 kr.

Dr. Eiber V. P.
Pesten, József-utca 66-ik számú saját házában.

MOLL SEIDLITZ PORA
MOLL A.
védjegye

Kitüntetve jutalom - emlékéremmel a párisi világtállimásban 1856-ik évről.

Központi szállítási rakhely a „golyához“ czimzett gyógyszerár Bécshen.

OVÁS. Azt tapasztalván, miszerint a Seidlitz-porok oly használati utasítványokkal adtak el, melyek saját utasítványaimmal szorúl szóra azonosak és saját nevem aláírásával vannak hamisítva, s így kúralakra néve gyártmányaimmal könnyen összetévesztethetők, — minél fogva azon észrevétellel öök mindenkit ezen hamisítványok megvételeitől: hogy az általam készített Seidlitz-porok minden egyes katulyát, valamint az adagok papírljai hivatalosan leteteményezett védmarkkal vannak ellátva.

Ara egy bepecsételt eredeti katulyának 1 ft. — Használati utasítás minden nyelven.

E porok, rendkívül s a legkülönbözőbb esetekben bebizonyult gyógyhatásuk által minden eddig ismert háziészerek között tagadhatatlanul az első helyet foglalják el; — mint azt sok ezer, a nagy császári birodalom minden részeiből került s kezünkön lévő halairatok a legreálisabban tanúsítják, hogy e porok rögzött szorulásoknál, emésztéshány és gyomorhűvel; továbbá: gür-csök, vese- és idegek bajoknál, szivdobogásnál, idegesség okozta főfajásnál, vertódlásnál, csuszos fogfájdalomnál, vgl. hysteriára, bukóra és huzamos hányásra hajlamlnál stb. a legjobb sikerrel alkalmaztattak, s a legártóbb gyógyhatást eredményezték. — Az ez értelemben igen is kiterjedt levelezés számos bizonyítványt tartalmaz oly betegek részéről, kik miután nálok minden, gyakran allopathikus és hydropathikus gyógyszerrel eredménytelenül kimerítettek, ez egyszerű háziészerek folyamatok, és ebben rongált egészségöknek helyreállítására oly soká eredménytelenül keresett gyógyszerert meglettek. — Ez elismerőiratok szerző között a társadalomnak csaknem minden osztályai, u. m. munkások, tanítók, kereskedők, iparosok, művészek, mezai gazdák tanárok és hivatalnokok, vót gyógyszerészek és orvosok, valamint mindkét nembeli oly egyének is képviseleték, kiknek ezelőtt még a eghírhedtebb gyógyfórrak sem okoztak legkisebb könnyebbülést, és kiknek egészségek csupán csak a Seidlitz-poroknak rendes használata által állítottat helyrv.

A főraktár letézik:

PESTEN TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál, király-utca 7-dik szám alatt.

UHL JÓZSEF ur kereskedésében, granátos-utczában.

Ezen ezegek alatt szintén megrendelhető:

a norvégiai Bergen városból való valódi Dorsch-májhalzsír olajis.

Ara egy nagyobb üvegnek 1 ft. 80 kr., egy kisebbnek 1 ft. o. é.

Az üvegek el vannak látva védmarkokkal és kimerítő használati utasítással. — Ez az egyetlen faj, mely minden tőts elött regytanilag megvizsgáltatik és czinkupakkal elzárt üvegekben küldetik el. — Ezen legtisztább és leghatályosabb májhalzsír-faj a Dorsch-hajknak legmondosabb egybegyűjtése és kiválogatása által van meggyerve, és egyáltalában semmi vegytani kezelés alá nem vonatott, hanem a bepecsételt üvegekben levő folyadék egészen épen és azon állapotban van, miként az közvetlenül a természet által nyújtott. — E valódi Dorsch-májhalzsírolag Európának minden orvosi tekintélye által mint legjelebb gyógyszer a mell-es tődobajokban, scrophulus és rachitis, köszvény és csúz, idült bőrkütes, szemgyulladás, ideg- és több más bajokban alkalmaztatik.

MOLL A., gyógyszerész Bécshen, zum „Storch“ Tuchlauben.

Nagy üveg, tükör és képeret raktár.

Alulról a nlaia gazdagon berendezett nagy üvegraktárát legújabb kristály-üveg készleteivel 6, 12, 24 személyre és minden üveg-pipere jószágot. Teljes tükör-raktárát, mint arany- és fűkereti fali és öltöző toillet-ládas utazó- és kézi tükröit.

Legújabb éjjeli ampolnák és fa, bronz esillárokat a legolesőbb szabott árákon. Gyönyörű aranyhalakat és abhoz tartozó különféle tartókat 1 ft. — 50-ig. Nagy választéku képeretek mosható arany faragott és polituroo ramak kaphatók. 802 (5-6)

Legjobb padolat-fénymáz 1 font 70 kr.

utasítással. **Winkle Nador,** üveg- és tükörkereskedő. Pest, kigyó-utca, párisi házbán.

„Weinlaube“

Zeitschrift für Weinbau und Kellerwirthschaft.

Az 1869. évi folyam teljes példányban 4 ft. beklüde mellett most már ismét kapható, s megrendelhető az igazgatóságnál Klosterneuburgban; hol egyszerű mind előfizetések a jelen folyó évre is elfogadhatnak. 875 (2-3)

Hatodik kiadás (magyar nyelven harmadik).

A nemi élet titkai s veszélyei.

Értekezések a nemi és nemi betegségekről, az utóbbiak óv- és gyógy-módjaival. 801 (1-12)

Függelékkel a bujakeri ragályzáról és Dr. Rodet, lyoni orvos **ragályelleni legbiztosb óvszeréről.**

a férfi és női ivarszerek bonctani ábrával. Ára: 1 ujforint. Postán megküldve 10 kreal több utánvételrel 40 kreal több.

Megrendelhető szerzőtől következő czim alatt: **Dr. Eiber V. P.** Pesten, József-utca 66-ik számú saját házában. 847 (9-12)

Biztos óvszer a vesztétség ellen. Egy skatulya ára 80 kr. Valódi minőségben kapható Pesten: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész urnál, király-utca 7-dik szám. 847 (9-12)

35-ik szám. Tizenhetedik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Pest, augusztus 28-án 1870.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikal Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Félévre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikal Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikal Ujdonságokat illetőleg: Egy negyzer hasabzott petit sor, vagy annak helye, egyszeri igtatásnál 10 krajczárba; háromsor- vagy többesori igtatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elfogad Bécshen: Oppelik Alajos, Wollzeile No. 22. és Haasenstejn és Vogler, Wollzeile No. 9. — Bélyeg-díj, külön minden igtatás után 30 krajczár.

A francia hadtest-vezérek.

A háboru eddigi folyamára tekintve, okvetlenül eszünkbe jut a római hős korból fönmaradt remek mondat: „Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni.“

A porosok is tetszeleghetnek maguknak az eddig kivivott diadalokban, de az elfogatlan világ részvétellel csodálata a hősieség borostyánát bizonynyal a francziák vérvó homlokára teszi föl.

Valóban, egybevetve a határozó tényezőket, Douai hadosztályának és Mac Mahon hadtestének küzdelmei, hősieségre és harcászati (tactical) ügyességre nézve a had-történelem legtrikább tüneményei közé sorolhatók.

Mert ha a világ hadtörténelmi csodái közt párhuzamot akarunk vonni, legtöbbnyire azt látjuk, hogy ama harcokban, melyekben csekélyebb szám sokkal nagyobb tömegekkel küzdött meg, — ez utóbbiak többnyire műveltségben, fegyelemben és ügyszeretben a kisebb számuakkal szemben hátrább állottak. E körülmény szerezte meg a diadalt a római és görög legióknak a keleti zsoldos barbár sokaság fölött.

Ellenben a francziák jelenleg oly tulszamu ellenséggel állanak szemközt, mely műveltségre, fegyverzetre, fölszerelésre, fegyelemre, sőt még tán nemzeti fanatismusra és a vezérelt kitünőségére nézve is, legalább egyenlő fokon áll velük. Tekintetbe veendő az is, hogy a porosok fél századon át pihentek, erősödtek, míg a francia nemzetet két nagy forradalom s a négy világrészben folytatott véres csaták tizedelték azóta is.

A krími és olaszországi háborúk több mint százezer fönyi veszteségeket okoztak. Mennyi kitünő tehetség vesztett oda ez öldöklő hadjáratokban, melyekben a járvány a csatafegyverekkel vetélkedve pusztított!

Sőt ha még azt sem feledjük, hogy a francziák jelen kormánya sem igen nép-

széri, s a francia katona csak felényi lelkesedést visz a harczterre, mint a mennyit vinne egy köztársasági zászló alatt, — akkor valóban a jelen francia hadsereg önföláldozó vitésége meghatóan nagyszerűnek mutatkozik.

A kezdet hadászati hibái valószínűleg a fővezéreltet terhelik, de hogy ezek még vézetesebbé nem lettek, azt az egyes hadtest-és osztály-parancsnokok harcászati ügyességének, katonáikat föllekesítő hősieségének és rendkívüli genialitásának köszönhetni. Az ő érdemök, ha még mindig nem lehetetlen,

parancsnokokba veti reményét. Lehet, hogy egy hosszú háboru-korszak kezdetén állunk, mert a porosz hadak sokasága és eddigi sikerei már nemcsupán a francziák európai vezérszerepét, de függetlenségüket is fenyegeti, s ha sikerülne azt megtörni a porosokkal, akkor a megrendített európai egyensúly helyreállítása még világrészünk egyéb népeinek hosszú küzdelmébe kerülhetne.

Franciaországban mindenesetre gyökeres átalakulások készülnek, s nem valószínű, hogy, mint minden oly háboruban, mely valamely nemzet függetlenségét fenyegeti, a francia nemzet sorsát egy időre valamely lángeszű katona veendő kezébe.

Hogy ki lesz e gondviselés-szerű egyén, azt a közelebbi hadi események fogják elhatározni. Nem lehetlen, hogy az itt bemutatott nevezetességek valamelyike fog a helyzet emberének bizonyulni, vagy pedig, hogy a nagy jövő fő hőse még valahol az alantbb rétegekben mozog, mert ily időben, mint a jelenlegiek Franciaországban, a közveszély félretol minden akadályt a valódi, a legnagyobb tehetség előtt, és az ily dülő veszély egyedüli nyeresége csak is abban áll, hogy a leghivatottabb talentumot hja fölszínre a fölláborodott néptenger mélyéről.

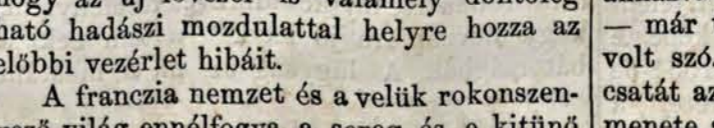
Ez okból legérdekesebbnek tartjuk mostanság az eddig föltűnt katonai nevezetességek arcz- és jellemképeit közleni.

Mac Mahont már eddigi multja a francia hadsereg egyik legünnepeltebb, legendászerű hősvé tette. Krími hőstetteről, midőn a malakoffi erődöt rohammal bevette, s azt még a fővezér parancsára sem hagyta el, — melyeki tudt adta, hogy az erőd alá van

aknázva és minden perczben légbe röppülhet — már társalapunk egyik utóbbi számában volt szó. Ismeretes az is, hogy a magentani csatát az ő, saját sугallatából végrehajtott menete, s illetoleg közbejövetele döntötte el.

hogy az új fővezér is valamely döntőleg ható hadászati mozdulattal helyre hozza az előbbi vezérelt hibáit.

A francia nemzet és a velük rokonszenvező világ ennél fogva a sereg és e kitünő

MAC MAHON.